

LACZKÓ RÉKA

A szerzői jog megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog a Róma II. rendelet tükrében

The Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising from Copyright Infringements in the Light of the Rome II Regulation

Abstract: The intersection of intellectual property law and private international law has increasingly attracted the attention of commentators over the last thirty years. From the various intellectual property rights, copyright seems to cause the most challenging problems for scholars, legislators, and law enforcers thanks to its territorial yet universal nature and its widespread international and digital use. The main source of difficulties is the infringement of copyright and related rights in the context of online activities on the one hand, as these rights are automatically protected and yet territorial in nature. On the other hand, thanks to the ubiquity of the World Wide Web, infringing behaviour on the Internet and its consequences are usually omnipresent. The present study aims, therefore, to analyse the special conflict-of-law rule of the Rome II Regulation applicable to non-contractual obligations arising from the infringement of copyright and related rights.

Keywords: conflict of laws, copyright, Art. 8 of the Rome II Regulation, challenges of the digital world

Összefoglaló: Az internet megjelenése és elterjedése az érdeklődés középpontjába helyezte a szellemi tulajdonjog nemzetközi magánjogát, különösképpen a szerzői jog és kapcsolódó jogok internetes tevékenységek keretében történő megsértése tekintetében. A világháló ubikvitasának köszönhetően, az interneten folytatott jogsértő magatartás és annak következményei majdnem mindenütt jelen vannak, így az automatikus oltalomnak örvendő, de ugyanakkor területiális jelleggel rendelkező szerzői jogra és kapcsolódó jogokra vonatkozó kollíziós szabályok kidolgozása és alkalmazása külön kihívást jelent a jogalkotóknak és jogalkalmazóknak. Jelen tanulmány célja a Róma II. rendeletnek a szerzői jogra és kapcsolódó jogokra vonatkozó különös szabályának az elemzése.

Kulcsszavak: kollíziós jog, szerzői jog, Róma II. rendelet 8. cikke, a digitális világ kihívásai

1. Bevezető

A szellemi tulajdonjog és a nemzetközi magánjog találkozása az utóbbi harminc évben egyre jobban foglalkoztatja a szakirodalmat. A különböző szellemi tulajdonjogok közül pedig az egyszerre territoriális és univerzális szerzői jog egyre elterjedtebb nemzetközi és digitális használata nemcsak a nemzetközi magánjoggal foglalkozó jogtudósoknak szegez összetettebbnél összetettebb kérdéseket, hanem a jogalkotóknak és jogalkalmazóknak is fejtörést okoz. A kihívás fő forrása az automatikus oltalomnak örvendő, de ugyanakkor territoriális jelleggel rendelkező szerzői jog és kapcsolódó jogok internetes tevékenységek keretében történő megsértése, hiszen a világháló ubikvitásának köszönhetően, az ott folytatott jogsértő magatartás és annak következményei is mindenütt – vagy majdnem mindenütt¹ – jelen vannak.²

Jelen tanulmány célja ezért a Róma II. rendeletnek a tág értelemben vett szerzői jog,³ azaz a szerzői jog és kapcsolódó jogok megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog meghatározására vonatkozó különös szabályának az elemzése.⁴

2. A Róma II. rendelet

A Róma II. rendelet általános jellegű, az Unió tagállamaiban teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó jogszabály. Alkalmazása 2009. január 11-től kötelező.⁵

¹ Kivételt képeznek a területi alapú tartalomkorlátozások, amelyek csak bizonyos, földrajzilag behatárolt zónákra, rendszerint államokra engedélyezik a tartalmakhoz való hozzáférést.

² A mindenütt jelen lévő károkozó cselekményekre, egységes terminológia hiányában, a továbbiakban a szétterjedő deliktumok elnevezéssel hivatkozom. A kifejezést az angol szakirodalomban meghonosult *ubiquitous infringements* kifejezésből vettem át.

³ A tanulmány folyamán sok esetben használom a tág értelemben vett szerzői jog gyűjtőfogalmát. Következésképpen, az így használt fogalom magába foglalja a szerzői jogot, a szomszédos jogokat és az adatbázisok védelmét biztosító *sui generis* jogokat is. Minden olyan esetben, amikor a fogalom nem terjed ki a kapcsolódó jogokra vagy ezek valamelyikére, ez a kontextusból nyilvánvalóvá válik.

⁴ A terjedelmi korlátok figyelembevételével és a minél alaposabb kutatás megvalósításának céljából jelen tanulmány a szerzői jog és kapcsolódó jogok megsértése miatti kártérítési igény témájával foglalkozik. Hasonló megfontolásból a tanulmány kizárja a szerzői jogok megsértéséből származó másodlagos felelősség problematikáját is.

⁵ Lásd a rendelet 32. cikkét. Ez időpont alól kivételt képez a 29. cikk az egyezmények jegyzékére vonatkozó rendelkezései. A rendelet egyes rendelkezéseinek homályos megfogalmazása gondot okozott az időbeli hatályának meghatározását illetően. A rendelet 31. cikke szerint ugyanis a rendeletet a hatálybalépését követően bekövetkező károkozó eseményekre kell alkalmazni. A rendelet elfogadása pillanatában hatályos EK-szerződés 254. cikk (1) bekezdése szerint, az együttdöntési eljárás keretében elfogadott másodlagos imperatív jogforrások a kihirdetésüket követő huszadik napon lépnek hatályba, kivétel, ha az illető jogszabály egy másik napot jelöl meg a hatálybalépésre. A szerződés és a rendelet fent említett előírásai alapján, a Róma II. rendelet 2007. augusztus 20-án lépett hatályba, és az ezután bekövetkező, károkozó eseményekre kellett (volna) alkalmazni. A 32. cikk viszont kifejezetten megállapítja, hogy a rendeletet 2009.

A jogforrás területi hatálya kiterjed, Dánia kivételével, minden tagállamra.⁶ A tagállamokra korlátozott területi hatálya ellenére a rendelet univerzális jelleggel rendelkezik, azaz a meghatározott jogot akkor is alkalmazni kell, ha e jog nem egy tagállam joga.⁷ A szellemi tulajdonjogra alkalmazandó jog szempontjából az univerzális alkalmazás gyakorlatilag azt jelenti, hogy az eljáró bíróságnak nemcsak az Európai Unió tagállamainak részlegesen harmonizált szellemi tulajdonjogát, hanem alkalmakként olyan harmadik országnak a jogát is alkalmaznia kell, amely az uniós szintű jogharmonizációnál sokkalta lazább, csupán a Berni és a Párizsi Egyezmények által eszközölt minimumharmonizációt valósította meg. Egészen kivételes esetekben pedig olyan államok jogának az alkalmazására is sor kerülhet, amelyek sem a Berni vagy Párizsi Uniónak, sem pedig a TRIPS-megállapodásnak nem részesei.

A Róma II. tárgyi hatályát illetően, a jogszabály a polgári és kereskedelmi ügyek területét érintő, több állam jogához kapcsolódó szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra terjed ki, hatálya alól kizárva néhány területet.⁸ Megjegyzendő, hogy mind a polgári és kereskedelmi, mind a szerződésen kívüli viszonyok fogalmát önállóan kell értelmezni. Mindkét esetben az önálló értelmezés szükségességét a rendelet (7) preambulumbekézése támasztja alá, mondván, hogy a rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lenniük a Brüsszel I. rendelettel és a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó joggal foglalkozó jogi eszközökkel, azaz az utólag elfogadott Róma I. rendelettel is. Torremans és Fawcett szerint a rendelet hatályának a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó korlátozása nem érinti a szellemi tulajdonjog megsértéséből eredő

január 11-től kell alkalmazni, kivéve a 29. cikket, amely 2008. július 11-től alkalmazandó. Az ellentmondásos rendelkezéseket végül a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás keretében meghozott, *Homawoo* ítélete oldotta fel. A Bíróság kimondta, hogy a Róma II. rendelet „*az EUMSZ 297. [az EK-Sz. korábbi 254.] cikkkel összefüggésben értelmezett 31. és 32. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság csupán a 2009. január 11-én vagy azt követően bekövetkezett károkozó eseményekre köteles a rendeletet alkalmazni, és hogy a kártérítés iránti eljárás megindításának, illetve az alkalmazandó jog eljáró bíróság általi meghatározásának időpontja nem befolyásolja a rendelet időbeli hatályának a meghatározását.*” 2011. november 17-i *Homawoo* ítélet, C-412/10, EU:C:2011:747, 37. pont. További részletekért lásd Inga KAČEVSKA, Baiba RUDEVSKA, Arnis BUKA, Mārtiņš DAMBERGS, Aleksandrs FILLERS: *Ajánlások és iránymutatások „Az Európai Unió jogszabályainak hatékony elfogadása, átültetése, végrehajtása és alkalmazása a polgári igazságügy területén, Riga, 2015*, http://www.kormany.hu/download/e/91/70000/Recommendations%20and%20Guidelines_HU.pdf (letöltés ideje: 2020. 02. 17.), 31.

⁶ Vö. a jelenleg hatályos szerződésekhez csatolt, Dánia helyzetéről szóló 22. Jegyzőkönyv 1. és 2. cikkét és a Róma II. (40) preambulumbekézését, valamint az 1. cikk (4) bekezdését. Dánia az Amszterdami Szerződés aláírása alkalmával kivívott kimaradási jogával élve, nem csatlakozott az EK-szerződés V. címében foglalt területen történő intézkedések meghozatalához. Ettől függetlenül a dán jog alkalmazásra kerülhet, amikor egy másik tagállam bírósága a dán jogot jelöli meg, mint annak az országnak a jogát, amelyre az oltalmat igényelték. Lásd James J. FAWCETT, Paul TORREMANS: *Intellectual Property and Private International Law. Second Edition*, Oxford University Press, Oxford, 2011, 802. Ezzel szemben az Egyesült Királyság és Észak-Írország, hasonló jogáról lemondva úgy döntött, hogy részt vesz a Róma II. rendelet megalkotásában és alkalmazásában. Lásd a szerződésekhez csatolt 21. Jegyzőkönyv 3. cikkét és a Róma II. (39) preambulumbekézését.

⁷ Róma II. rendelet 3. cikke.

⁸ Ld. a Róma II. rendelet 1. cikk (2)–(3) bekezdését.

kötelmi viszonyokat, mivel ezek szükségszerűen polgári vagy kereskedelmi körülmények között merülnek fel.⁹

A polgári és kereskedelmi ügyeket illetően, az önálló értelmezést továbbá a rendelet (8) bekezdése is sugallja, amely szerint a rendeletet az eljáró bíróság jellegére tekintet nélkül kell alkalmazni.¹⁰ A polgári és kereskedelmi ügyek fogalmát a Bíróság először a Brüsszeli Egyezmény kapcsán, a *LTU kontra Eurocontrol* ítéletében részletezte.¹¹

A szerződésen kívüli kötetmi viszonyok fogalmának az önálló értelmezését a rendelet (11) preambulumbekzdése kifejezetten előírja. Ez utóbbi szerint, a szerződésen kívüli kötetmi viszonyok fogalma tagállamonként eltérő, ezért e rendelet alkalmazásában a szerződésen kívüli kötetmet önálló fogalomként kell értelmezni. Magát a fogalmat a rendelet nem definiálja, csak bizonyos, elvont támpontokat nyújt az értelmezéshez. Mivel a (7) preambulumbekzdés egységesíteni próbálja a kollíziós és joghatóságra vonatkozó jogszabályok fogalomtárát, az értelmezés megkönnyítése céljából felhasználható erre az említett jogforrások kapcsán kidolgozott EUB-joggyakorlat is.¹² A *Kalfelis kontra Schröder* ügyben, a Brüsszeli Egyezmény alkalmazását illetően, a Bíróság kimondta, hogy a szerződésen kívüli kötetmek magukba foglalnak minden olyan kötetmet, ami nem számít szerződéses kötetmenek.¹³

Ugyancsak a Brüsszeli Egyezmény értelmezése során elfogadott EUB-ítéletekből kikövetkeztethető, hogy a szerződéses viszonyok alatt csupán azokat a jogviszonyokat értjük, amelyek a felek szabad akaratmegegyezése alapján létesültek.¹⁴ Fawcett és Torremans szerint a szellemi tulajdonjog megsértéséből származó károkat rendszerint szerződésen kívüli károknak kell tekinteni. Az egyetlen olyan eset, amikor a szellemi

⁹ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 803.

¹⁰ Ezen kívül az önálló értelmezés tényét és szükségességét ugyanakkor az EUB gyakorlata és a szakirodalom is alátámasztja. Részletesebben lásd Xandra E. KRAMER: *The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations: The European private international law tradition continued*, *Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR)*, 2008/4, 414–424, 416; CZIGLER Dezső Tamás: *A szerződésen kívüli kötetmi viszonyokra alkalmazandó jog meghatározása az Európai Közösségben: a Róma II. rendelet szabályai*, *Külgazdaság*, 52. évfolyam, *Jogi melléklet*, 2008/9–10, 125–146, 131.

¹¹ A fogalom értelmezését nem az érintett tagállam belső jogára, hanem egyrészt az egyezmény céljaira és felépítésére, másrészt pedig a nemzeti jogrendszerek korpuszából származó általános elvekre kell alapozni. Ki kell zárni azonban azokat a hatóság és a magánjogi személyek között létesült jogviszonyokat, amelyekben az előbbi a közhatalom gyakorlása során jár el. Lásd 1976. október 14-i *LTU kontra Eurocontrol* ítélet, C-29/76, EU:C:1976:137, 5. pont. A Bíróság további joggyakorlatában részletezte a fogalom értelmezését, lásd KRAMER: *i. m.*, 416–417.

¹² Vö. Ulrich MAGNUS: *Article 4: General rule = European Commentaries on Private International Law. Volume 3 Rome II Regulation – Commentary*, szerk. Ulrich MAGNUS, Peter MANKOWSKI, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2019, 139–211, 147; Axel METZGER: *Article 8: Infringement of Intellectual Property Rights = European Commentaries on Private International Law. Volume 3 Rome II Regulation – Commentary*, szerk. Ulrich MAGNUS, Peter MANKOWSKI, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2019, 298–327, 310; FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 802; Toshiyuki KONO, Paulius JURČYS: *General Report = Intellectual Property and Private International Law. Comparative Perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford–Portland, Oregon, 2012, 6–216, 17.

¹³ 1988. szeptember 27-i *Kalfelis kontra Schröder és társai* ítélet, C-189/87, EU:C:1988:459, 17–18. pont.

¹⁴ 1992. június 17-i *Handte kontra TMCS* ítélet, C-26/91, EU:C:1992:268, 15. pont. Vö. KRAMER: *i. m.*, 5.

tulajdonjog megsértését nem deliktuális jogsértésnek kell minősíteni, szerződéses védekezés keretében történik, amikor ugyanis a felperes deliktuális károkozásra hivatkozik, az alperes pedig azzal cáfolja az előbbi keresetét, hogy az állítólagosan jogsértő magatartásra valójában a közte és a felperes közötti licencszerződés feljogosítja. Ezáltal pedig a cselekmények felhatalmazáson alapulnak, és nem jogsértő magatartás keretében valósultak meg. A szerzők egy háromlépcsős elemzés után¹⁵ arra a következtetésre jutnak, hogy a licencszerződésen alapuló védelmet szerződésesnek kell minősíteni,¹⁶ amely a Róma I., és nem a Róma II. hatálya alá esik. Más szerzők szerint viszont egy jogviszonynak a minősítése az ilyen jellegű esetekben bonyolult, ugyanis a szerződéses és deliktuális elemeken kívül tulajdonjogi és átruházhatósági problémák is felmerülhetnek.¹⁷ Ugyanakkor a minősítés szubjektív, és attól is függ, hogy a felperes hogyan fogalmazza meg a keresetét.¹⁸ Nem utolsósorban a gyakorlatban számtalan olyan helyzet adódik, amelyben mind a szerződéses, mind a szerződésen kívüli károkozásra alkalmazandó jog alkalmazásra kerül.¹⁹

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban a Bíróság a számítógépi programhoz fűződő szerzői jogok megsértésével kapcsolatos *IT Development SAS v Free Mobile SAS* ítéletében megállapította, hogy „*a valamely számítógépi programhoz fűződő szerzői jogoknak az e program valamely engedélyese általi megsértése esetén alkalmazandó felelősségi rendszer meghatározása a tagállamok hatáskörébe tartozik*”,²⁰ azzal a kikötéssel, hogy a konkrét felelősségi rendszer alkalmazása semmi esetre sem akadályozhatja a jogérvényesítési irányelvben,²¹

¹⁵ A három lépcsős valójában három kérdés megválaszolása: 1. hogy egy szerződéses védekezés felhozható-e egy szerződésen kívüli károkozásról szóló esetben. Abból kiindulva, hogy az engedélyező deliktuális károkozásra hivatkozik, a szerzők, a Róma II. rendelet 15. cikk b) pont alapján, igennel válaszolnak. 2. hogy a szerződésre alapuló védekezés érvényes-e. A szerzők e kérdést ugyancsak a Róma II. 15. cikk b) pontja alapján válaszolják meg, igennel. 3. hogy az érvényesnek minősített védekezés fedi-e a jogellenesnek vélt cselekményt. Ezt a kérdést akár a Róma II., akár a Róma I. alapján próbálják megválaszolni, mindkét jogforrás a szerződéses károkokra alkalmazandó joghoz. A részletes elemzést lásd FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 821.

¹⁶ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 801.

¹⁷ Részletes magyarázatért és joggyakorlatért lásd Richard PLENDER, Michael WILDERSPIN: *The European Private International Law of Obligations. Third Edition*, Thomson Reuters (Legal) Limited, London, 2009, 666. és köv.

¹⁸ Anette KUR, Ulf MAUNSBACH: *Choice of Law and Intellectual Property*, *Oslo Law Review*, 2019/1 (6), 43–61, 51. Otero García-Castrillón szerint a licencszerződésbe foglalt engedélyezés túllépésének mint károkozó magatartásnak a minősítése a Róma II. hatálya alá esik, a licencszerződés alkalmazási körére pedig a Róma I. szabályai alkalmazandók. Annak megítélése pedig, hogy milyen jogok gyakorlása engedélyezhető a licencszerződés keretében, újból a *lex loci protectionis* szerint történik. Lásd Carmen OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *Choice of law in IP: Rounding off territoriality = Research Handbook on Cross-border Enforcement of Intellectual Property*, szerk. Paul TORREMANS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014, 421–468, 448.

¹⁹ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 812; Thomas PETZ: *Austria = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 217–346, 229.

²⁰ 2019. december 18-i *IT Development SAS v Free Mobile SAS* ítélet, C-666/18, EU:C:2019:1099, 46. pont.

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.

valamint a számítógépi programok jogi védelméről szóló irányelvben²² megállapított hatékony védelmet.²³ A Bíróság hozzátette továbbá, hogy az említett programhoz fűződő licencszerződés egyes kikötéseinek a megszegése a jogérvényesítési irányelv értelmében a „szellemi tulajdon-jogok megsértésének” fogalma alá tartozik,²⁴ tehát egy önálló deliktumnak minősül. Következésképpen, a jogérvényesítési irányelv rendelkezéseit figyelembe véve, ajánlott az önálló deliktumokra vonatkozó szabályokra hivatkozni, azaz nemzetközi magánjogi szempontból megközelítve, a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra irányadó kapcsolóelvet alkalmazni. A felelősség minősítésének megállapítása különös jelentőséggel bír azoknak a nemzeti jogrendszereknek az esetében, amelyekben különböző rezsim vonatkozik a szerződésszegéssel okozott károk, valamint a szerződésen kívül okozott megtérítésére, és a felpereseknek már az eljárás elindítása előtt el kell dönteniük, hogy szerződésszegés címen vagy a szerzői jog megsértése miatt indítanak pert. Ilyen jogrendszerre példa a magyar és a román jogrendszeren kívül a francia is.²⁵

Ugyancsak érdekes kérdés a licencszerződésekbe foglalt kötbér szerződéses vagy szerződésen kívüli kötelemlnek való minősítése. Fawcett és Torremans úgy véli, hogy a kötbér, bár deliktuálisnak tűnik, valójában szerződéses jellegű, ezért nem a Róma II., hanem a Róma I. hatálya alá kerül.²⁶

A minősítés kérdése felmerülhet ugyanakkor – legalábbis látszólag – a követő jog tekintetében is. A követő jogot a nemzetközi szerzői jogba a Berni Egyezmény 14ter cikke vezette be, uniós szinten pedig a 2001/84/EK irányelv²⁷ harmonizálta. A követő jog lényegében az eredeti műalkotás szerzőjének egy olyan elidegeníthetetlen joga, amely a szerzőnek részesedést biztosít az alkotásnak a szerző általi első eladását követő minden további eladásból származó árból. A követő jog létezése tehát gyakorlatilag adásvételi szerződések megkötésétől függ, viszont a követő jog maga nem része a szerződéseknek, illetve a szerző maga sem szerződő fél. A követő jogra való jogosultság ugyanakkor, *stricto sensu*, az anyagi szerzői jog megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonynak sem tekinthető, ezért kérdéses, hogy a követő joggal kapcsolatos követelések a Róma I. vagy Róma II. rendelet hatálya alá esnek.²⁸ Metzgerrel egyetértve úgy gondolom, hogy a Róma II. rendelet 8. cikkébe foglalt jogsértést önállóan kell értelmezni, amely a szellemi tulajdonjogok felhasználásából eredő összes olyan követelésre kiterjed, amelyek nem minősíthetők szerződésesnek. Mivel pedig a követő jogra vonatkozó követelések nem származnak a viszonteladó és a szerző közötti szerződésből, ezeket szerződésen kívüli követeléseknek kell tekinteni, amelyek a Róma II. hatálya alá esnek.²⁹

A Róma II. rendelet fent említett (11) preambulumbekkezdése utolsó mondatából az következik, hogy a deliktuális köteleml fogalma kiterjed az objektív felelősségen alapuló

²² Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (EGT-vonatkozású szöveg).

²³ *IT Development SAS v Free Mobile SAS*, 46. pont.

²⁴ *IT Development SAS v Free Mobile SAS*, 49. pont.

²⁵ Lásd *IT Development SAS v Free Mobile SAS*, 23. pont.

²⁶ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 812.

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról.

²⁸ Vö. METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 310.

²⁹ METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 310.

szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra is.³⁰ A rendelet 2. cikk (1) bekezdése értelmében pedig, a kár magában foglalja a jogellenes károkozásból és a szerződésen kívüli károkozásnak nem minősülő tényállásokból,³¹ azaz a jogalap nélküli gazdagodásból, a megbízás nélküli ügyvitelből, valamint a *culpa in contrahendó*ból származó valamennyi következményt.³² A Róma II. további támpontokat nyújt a jogalap nélküli gazdagodás, a megbízás nélküli ügyvitel, valamint a *culpa in contrahendo* fogalmainak értelmezéséhez.³³ A jogalap nélküli gazdagodásra, megbízás nélküli ügyvitelre és *culpa in contrahendó*ra vonatkozó III. fejezetbe foglalt különös szabályok azonban nem alkalmazandók a szellemi tulajdonjogok megsértéséhez köthető kvázi-deliktuális viszonyokra, ugyanis a III. fejezet részét képező 13. cikk kiterjeszti a 8. cikk rendelkezéseinek az alkalmazását az előbb felsoroltakra is. Fawcett és Torremans szerint a szellemi tulajdonjog megsértéséből eredő kötelmi viszony fogalma különben is elég tág ahhoz, hogy a jogalap nélküli gazdagodásból, megbízás nélküli ügyvitelből és *culpa in contrahendó*ból eredő kötelmeket is magába foglalja.³⁴ Van Engelen ezzel szemben indokolatlanul merevnek tartja a szabályozást.³⁵

Végül pedig a rendeletet nemcsak a már bekövetkezett, hanem a valószínűleg felmerülő jogviszonyokra, illetve a valószínűleg bekövetkező kárt okozó eseményekre és a valószínűleg bekövetkező károkra is alkalmazni kell.³⁶ A rendelet által meghatározott jog alkalmazási körét a rendelet 15. cikke szabályozza.

A rendelet 24. cikke kizárja a tovább- és visszaütalást, más néven *renvoit*, előírva, hogy valamely ország e rendelet szerint alkalmazandó joga alatt az adott országban hatályban lévő jogszabályokat kell érteni, a nemzetközi magánjogi jogszabályok kizárásával.

A rendelet olyan eseteket is szabályoz, amelyekben az eljáró bíróság eltérhet a rendelet szabályaitól, így a 8. cikk rendelkezéseitől is, és más imperatív szabályok alkalmazását részesítheti előnyben. A 16. cikk értelmében a rendelet nem korlátozhatja az eljáró bíróság országának a joga szerinti kötelező szabályok alkalmazását, függetlenül attól, hogy a rendelet melyik állam jogát jelöli meg alkalmazandó jogként. A 26. cikk szerint

³⁰ „Az e rendeletben meghatározott kollíziós szabályok alkalmazandók az objektív felelősségen alapuló szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra is.”

³¹ A kifejezést ld. BURIÁN László, CZIGLER Dezső Tamás, KECSKÉS László, VÖRÖS Imre: *Európai és magyar nemzetközi kollíziós magánjog*, KRIM Bt., Budapest, 2010, 251.

³² Erdemes megemlíteni, hogy a korábban kidolgozott közösségi európai szerződési jogra vonatkozó közös referenciakeretének (Common Principles of European Contract Law) tervezete is kitér a szerződésen kívül okozott károk, a megbízás nélküli ügyvitel és a jogalap nélküli gazdagodásra. Lásd <https://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> (letöltés ideje: 2020. március 19.). Vö. CZIGLER: *i. m.*, 127.

³³ A *culpa in contrahendo* például, ahogyan azt a Róma II. rendelet (30) preambulumbekézdése is előírja, önálló fogalom. A *culpa in contrahendo* alatt, a rendelet 12. cikk (1) bekezdése szerint, a szerződés megkötését megelőzően folytatott tárgyalásokból eredő szerződésen kívüli jogviszonyt értjük, attól függetlenül, hogy a szerződés megkötésére ténylegesen sor került-e vagy nem.

³⁴ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 811.

³⁵ DICK VAN ENGELEN: *Rome II and intellectual property rights: Choice of law brought to a standstill*, *Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR) 2008/4*, 440–448, 444.

³⁶ Vö. a Róma II. rendelet 2. cikkével.

pedig megtagadható a rendelet által kijelölt jog egyes rendelkezéseinek az alkalmazása, ha az ilyen alkalmazás nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen a fórum közrendjével. A rendelet sem az imperatív szabályok, sem pedig a közrend tartalmának a jelentéséről nem rendelkezik.³⁷ A 26. cikk megfogalmazásából viszont az következik, hogy a közrend jelentését a fórumnak kell értelmeznie.

A rendelet (32) preambulumbekzdése értelmében a közérdeken alapuló kivétel alkalmazása csupán kivételes körülmények között lehetséges. Ilyen különleges körülménynek és a fórum közrendjével ellentétesnek tekinthető például az, amikor a rendelet által kijelölt jog a konkrét ügyben túlzott mértékű, nem kiegyenlítő, hanem elrettentő vagy megtorló jellegű kártérítés megítélését eredményezné. A közrendi klauzula szellemi tulajdonjogi jogviszony esetén történő alkalmazásának egyik leggyakoribb példája a szellemi tulajdonjogra vonatkozó jogszabályok extraterritoriális alkalmazása. Metzger szerint, abban az esetben, amikor egy adott állam jogszabályai az állam területén kívül elkövetett szellemi tulajdonjogi jogsértés ellen biztosítanak oltalmat, az eljáró bíróságoknak mérlegelniük kell az illető jog alkalmazásának a megtagadását.³⁸

A rendelet további fontos rendelkezései közül megemlíthető a biztonsági és magatartási szabályok figyelembevételének a kötelezettsége,³⁹ a felelős személy biztosítója elleni közvetlen keresetindítás szabályozása,⁴⁰ a követelés törvényes átszállása,⁴¹ a több személy együttes felelőssége esetén alkalmazandó jog meghatározásának szabályai,⁴² az alaki érvényességére vonatkozó szabályok kérdése,⁴³ valamint a bizonyítási tehernek a szabályozása.⁴⁴

A rendelet helyét az uniós és a nemzetközi jogban a 27. és 28. cikk szabályozza. A 27. cikk kimondja, hogy a Róma II. rendelet nem érinti az olyan közösségi jogi rendelkezések alkalmazását, amelyek egy adott kérdéssel kapcsolatban a szerződésen kívüli kötelek tekintetében irányadó kollíziós szabályokat írnak elő. Ilyennek számítanak például a rendelet (35) preambulumbekzdésében említett elektronikus kereskedelemről szóló irányelv⁴⁵ is, amelynek a 3. cikk (1) és (2) bekezdése vélhetően a származási ország jogát jelöli meg alkalmazandó jogként bizonyos kérdésekre.⁴⁶ A (35) preambulumbekzdés további néhány támpontot nyújt a 27. cikk értelmezéséhez. A preambulumbekzdés első francia bekezdése aláhúzza ugyanakkor a közösségi kollíziós eszközök összehangolásának a fontosságát, viszont nem zárja ki az egyedi ügyek tekintetében a különös kollíziós szabályok létezését sem.

³⁷ Részletekért lásd CZIGLER: *i. m.*, 143., Alina OPREA: *Noua reglementare europeană a conflictelor de legi în materie delictuală: Regulamentul (CE) no. 864/2007 (Roma II)*, Revista Română de Drept Privat, 2008/3, 71–110, 108–109.

³⁸ METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 324.

³⁹ Róma II. rendelet 17. cikke.

⁴⁰ Róma II. rendelet 18. cikke.

⁴¹ Róma II. rendelet 19. cikke.

⁴² Róma II. rendelet 20. cikke.

⁴³ Róma II. rendelet 21. cikke.

⁴⁴ Róma II. rendelet 22. cikke.

⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv).

⁴⁶ A származási ország elvének vitatott megítéléséről ld. CZIGLER: *i. m.*, 145.

A 28. cikk (1) bekezdése értelmében a rendelet nem érinti az olyan nemzetközi egyezmények alkalmazását, amelyekben e rendelet elfogadásának időpontjában egy vagy több tagállam részes, és amelyek a szerződésen kívüli kötelmek vonatkozásában kollíziós szabályokat állapítanak meg.⁴⁷ Ugyanakkor a lisszaboni módosításokat megelőzően hatályos EK Szerződés 300. cikke (7) pontjába foglalt rendelkezés előírta, hogy a Közösség és egy vagy több állam vagy nemzetközi szervezet közötti megállapodások kötelezőek a Közösség intézményeire és a tagállamokra.⁴⁸ A lisszaboni módosítások hozományaként az Európai Unió működéséről szóló szerződés 216. cikk (2) bekezdése pedig kifejezetten előírja, hogy az Unió által megkötött megállapodások kötelezőek az Unió intézményeire és tagállamaira nézve. Következésképpen, e feltétel elemzésének nem csak történeti jellegű szerepe van, ugyanis a feltételnek a rendelet esetleges módosítása alkalmával is teljesülnie kell.

A jelen tanulmány szempontjából releváns kérdés tehát, hogy az Unió, valamint a tagállamok által megkötött nemzetközi szerződések tartalmaznak-e olyan kollíziós szabályokat, amelyek az Unió nemzetközi magánjog-egységesítési törekvéseit befolyásolják, pontosabban korlátozzák. Sem a Róma II. elfogadása pillanatában, sem pedig a jelen tanulmány megírásának a pillanatában nincs egyhangú szakirodalmi vélemény arról, hogy a szerzői jog nemzetközi védelmét biztosító Berni Egyezmény, az ipari tulajdonjog nemzetközi oltalmát megalapozó Párizsi Egyezmény, valamint az ezen egyezmények alapján kidolgozott szellemi tulajdonjogi nemzetközi szerződések tartalmaznak vagy nem kollíziós szabályt.

Az Európai Közösség a Róma II. rendelet elfogadásáig három fontos szerzői jogi, vagy csupán szerzői jogot is érintő nemzetközi szerződést írt alá, név szerint: a TRIPS-megállapodást,⁴⁹ a WIPO Szerzői Jogi (a továbbiakban: WCT), valamint a WIPO Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződését (a továbbiakban: WPPT).⁵⁰ Az

⁴⁷ A második bekezdés viszont hozzászéli, hogy azon nemzetközi egyezmények tekintetében, amelyek részes felei csupán a tagállamok, a rendelet elsőbbséget élvez.

⁴⁸ Hasonló rendelkezések találhatók az EK Szerződés 24., valamint 111. cikkében. A rendelkezések szövegén túlmenően, a Bíróság a *Kupferberg*-ügyben tisztázta a közösségi jog és a klaszszikus nemzetközi jog viszonyát. A szerződéses rendelkezések értelmében az említett megállapodások a Közösség intézményeire és a tagállamokra nézve kötelezőek, ezért a közösségi intézményeknek és a tagállamoknak is biztosítaniuk kell az ilyen megállapodásokból eredő kötelezettségek teljesítését. Lásd az 1982. október 26-i *Hauptzollamt Mainz kontra Kupferberg & Cie* ítélet, C-104/81, EU:C:1982:362, 11. pont. A Bíróság a tagállamok viszonylatában kifejtette ugyanakkor, hogy ezen kötelezettségek teljesítése nemcsak az illető nemzetközi egyezményt aláíró harmadik államokat, hanem magát a Közösséget is érintik, ugyanis a Közösség felelősséget vállalt az egyezmény megfelelő teljesítéséért. Ezért, amint a Bíróság 1974-ben, az 1972. október 25-i R. & V. *Haegeman kontra az Európai Közösségek Bizottsága* ítéletben is kimondta, az említett nemzetközi egyezmények rendelkezései a közösségi jog részét képezik. Lásd az 1972. október 25-i R. & V. *Haegeman kontra az Európai Közösségek Bizottsága* ítélet, 96/71, EU:C:1972:88, 2. pont. Következésképpen, az uniós jog ezen kiegészítő jogforrásai elsőbbséget élveznek a másodlagos jogforrásokkal szemben.

⁴⁹ A Tanács határozata (1994. december 22.) a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről.

⁵⁰ A Tanács határozata (2000. március 16.) a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének, valamint a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról.

utóbbi évtizedben az Unió két további nemzetközi egyezményt is elfogadott, a WIPO audiovizuális előadásokról szóló pekingi szerződését⁵¹ és a vakok és látáskárosultak megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló Marrákesi Szerződést.⁵² Ezekon kívül az EU számtalan más, kevésbé ismert szerzői joggal kapcsolatos regionális és bilaterális egyezménynek is részese.⁵³

A szerzői jog területét illetően a szakirodalomban megosztottak a vélemények. Röviden összefoglalva, a régebbi szakirodalom nagy része azon a véleményen volt, hogy a Berni Egyezmény nemzeti elbánásra vonatkozó 5. cikkébe foglalt rendelkezések, amelyek azt követően a fent említett nemzetközi szerződések is átvettek⁵⁴ vagy valamilyen formában átmenekítettek,⁵⁵ is tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyek közvetlen vagy közvetett módon megkövetelik bizonyos kollíziós szabályok alkalmazását.⁵⁶ Az, hogy az illető kollíziós szabályok a Berni Egyezmény 5. cikkének pontosan melyik rendelkezéséből származnak vagy következnek, és hogy pontosan melyik állam jogára utalnak, ugyancsak megosztja a szakirodalmat.⁵⁷

⁵¹ 2013/275/EU: A Tanács határozata (2013. június 10.) az audiovizuális előadásokról szóló pekingi szerződésnek az Európai Unió nevében történő aláírásáról.

⁵² A Tanács (EU) 2018/254 határozata (2018. február 15.) a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló Marrákesi Szerződésnek az Európai Unió nevében történő megkötéséről.

⁵³ Részletekért lásd Ana RAMALHO: *The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking. A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization*, Springer International Publishing, Svájc, 2016, 161–162.

⁵⁴ Lásd például a Római Egyezmény 2. és 4. cikkét.

⁵⁵ Lásd például a TRIPS-megállapodás 3. cikkét és a hozzá tartozó megjegyzést. A 3. cikk megfogalmazása talán semmiképpen sem értelmezhető kollíziós szabálynak, a hozzá tartozó megjegyzés azonban a következőképpen definiálja az oltalom fogalmát: „A jelen Megállapodás 3. és 4. Cikkelye vonatkozásában az oltalom magában foglalja a szellemi tulajdonjogok megszerzhetőségét, megszerzését, terjedelmét, fenntartását és kikényszeríthetőségét érintő ügyeket, valamint az olyan ügyeket, amelyek a szellemi tulajdonjogoknak a jelen Egyezményvel különösen érintett használatát érintik.”

⁵⁶ Eugen ULMER: *Intellectual Property Rights and the Conflict of Laws*, Springer, Hollandia, 1978, 9; BOYTHA György: *Viszonosság a nemzetközi szerzői jogban*, Jogtudományi Közlöny, 1967/9. (XXII. új évfolyam), 538–549, 541; BOYTHA György: *Some Private International Law Aspects of the Protection of Authors' Rights*, Copyright 1988/24, 399–414, 404; FAWCETT, TORREMAN: *i. m.*, 676; P. Bernt HUGENHOLTZ: *Copyright without frontiers: the problem of territoriality in European copyright law = Research Handbook on the Future of EU Copyright*, szerk. Estelle DERCLAYE, Edward Elgar, Cheltenham, Egyesült Királyság – Northampton, MA, Amerikai Egyesült Államok, 2009, 12–26, 18; Sam RICKETSON, Jane C. GINSBURG: *International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Second Edition*, Oxford University Press, New York, 2006, 1298; GYERTYÁNFY Péter: *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*, Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 31; Paul Edward GELLER: *Conflict of Laws in Copyright Cases: Infringement and Ownership Issues*, Journal of the Copyright Society of the USA, 2004/54, 315–394, 329; Andrea ANTONELLI: *Applicable Law Aspects of Copyright Infringement on the Internet: What Principle Should Apply?*, Singapore Journal of Legal Studies, 2003, 147–177, 150; Adrian CIRCA: *Principiul teritorialității prin prisma Regulamentului Roma II*, Acta Universitatis Lucian Blaga nr. 2010/2, 98–114, 101, 110.

⁵⁷ Ugyanezt a véleményt fogalmazza meg Ancel Franciaországot illetően is. Ld. Marie-Elodie ANCEL: *France = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 525–580, 545.

Újabban a szakirodalomban egyre gyakoribbak azok a vélemények, amelyek szerint a Berni Egyezmény nemzeti elbánás elve nem tartalmaz kollíziós normát, a rendelkezés egyetlen célja pedig a külföldi és belföldi művek szerzői között az egyenlő bánásmód, azaz a nemzetiségen alapuló diszkrimináció tilalmának a biztosítása.⁵⁸ Az Európai Unió Bírósága, még a Róma II. rendelet elfogadása előtt, a 2005-ben meghozott *Tod's* ítéletében ez utóbbi véleménnyel összeegyeztethető értelmezést fogadott el, mondván, hogy a Berni Egyezmény „*tárgya nem az irodalmi és művészeti művek védelme tárgyában alkalmazandó jog meghatározása, hanem általános szabályként felállítja az ezen művekre vonatkozó jogok nemzeti kezelésének rendszerét*”.⁵⁹

3. A Róma II. rendelet általános szabálya és a felek jogválasztási szabadsága

Általános szabályként a rendelet egy négylépcsős szabályrendszert vezet be. Azokban az esetekben, amikor a rendelet lehetővé teszi a jogválasztást, a felek által választott jog előnyben részesül a 4. cikkbe foglalt diszpozitív szabályok által kijelölt joghoz képest.⁶⁰ A rendelet 14. cikk (1) bekezdése értelmében a felek jogválasztási megállapodást köthetnek a kárt okozó esemény bekövetkezését követően. Amennyiben valamennyi fél kereskedelmi körben jár el, a kárt megelőzően is megállapodhatnak az alkalmazandó jogról. A jogválasztás lehet kifejezett vagy hallgatólagos, viszont ez utóbbi esetben csak akkor érvényes, ha az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapítható.

⁵⁸ Lásd például Mireille Marie Madeleine VAN ECHOUDE: *Choice of Law in Copyright and Related Rights*, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/970.pdf> (letöltés ideje: 2020. 03. 09.), 107, 109, 125; Marta PERTEGÁS: *Intellectual Property and Choice of Law Rules = The Unification of Choice of Law Rules and Torts and Other Non-contractual Obligations in Europe. The "Rome II" Proposal*, szerk. Alberto MALATESTA, CEDAM, Pádua, 2006, 221–248, 227–228; Paul GOLDSTEIN, P. Bernt HUGENHOLTZ: *International Copyright. Principles, Law, and Practice*, Oxford University Press, New York, 2013, 130; Nerina BOSCHIERO: *Infringement of Intellectual Property Rights. A Commentary on Article 8 of the Rome II Regulation = Yearbook of Private International Law, Vol. IX*, szerk. Paul VOLKEN, Andrea BONOMI, Sellier European Law Publishers, 2008, 87–113, 97. és köv.; Andrew DICKINSON: *The Rome II Regulation: the law applicable to non-contractual obligations*, Oxford University Press, 2010, 449; Richard FENTIMAN: *Choice of Law and Intellectual Property = Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future*, szerk. Josef DREXL, Anette KUR, Hart Publishing, Oxford–Portland, Oregon, 2005, 129–148, 134–136; André LUCAS: *Private International Law Aspects of the Protection of Works and of the Subject Matter of Related Rights Transmitted over Digital Networks*, 2001. január 30–31, https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_pil_01/wipo_pil_01_1_prov.pdf (letöltés ideje: 2020. 10. 27.), 3–4; Graeme B. DINWOODIE: *Developing a Private International Law of Intellectual Property Law: the Demise of Territoriality?*, *William & Mary Law Review*, 2009/2 (51), 711–800, 717–718; François DESSEMONTET: *Conflict of Laws for Intellectual Property in Cyberspace*, *Journal of International Arbitration*, 2001/5 (18), 487–501, 488–489; Haimo SCHACK: *The Law Applicable to Unregistered IP Rights After Rome II*, *Ritsumeikan Law Review*, 2009/26, 129–144, 137.

⁵⁹ 2005. június 30-i *Tod's és Tod's France* ítélet, C-28/04, EU:C:2005:418, 32. pont.

⁶⁰ Róma II. rendelet 14. cikke.

A jogválasztás nem sértheti a harmadik személyek jogait.⁶¹ Ugyanakkor, ha a kárt okozó esemény bekövetkezésének idején valamennyi jelentős tényállási elem más országban található, mint amelynek jogát a felek választották, a felek jogválasztása nem sértheti az előbbi ország olyan jogszabályainak a rendelkezéseit, amelyekről megállapodással nem lehet eltérni. Továbbá, ha valamennyi jelentős tényállási elem egy vagy több tagállamban található, a felek harmadik ország jogára vonatkozó jogválasztása nem sértheti az uniós jog, valamint az adott esetben eljáró bírói fórum szerinti tagállam által átültetett imperatív rendelkezéseinek az alkalmazását.

A jogválasztásra vonatkozó rendelkezések nem érintik a szellemi tulajdon megsértéséből és a tisztességtelen verseny, illetve a szabad versenyt korlátozó cselekményekből eredő kötelmi viszonyok területét, ugyanis a rendelet mindkét esetben kizárja a jogválasztás lehetőségét.⁶²

Jogválasztás hiányában, a 4. cikk (1) bekezdése szerint, a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra annak az országnak a jogát kell alkalmazni, amelyben a kár bekövetkezik, függetlenül attól, hogy mely országban következett be a kárt okozó esemény.⁶³ A károkozás helye alatt csak a közvetlen károk helyét kell érteni, a fogalom nem tartalmazza azt a helyet, ahol a káresemény közvetett következményei bekövetkeztek.⁶⁴ A Róma II. rendelet tehát, az európai államok nemzetközi magánjogi hagyományával szakítva,⁶⁵ a jogellenes károkozásból eredő jogviszonyra alkalmazandó jog meghatározására nem a károkozó magatartásának értékelésére leginkább alkalmas *lex loci delicti* szabályt, hanem az elsősorban a károsult kárpótlását középpontba helyező, a magánjog kártérítő jellegét hangsúlyozó *lex loci damni* kapcsolóelvet tette főszabállyá.⁶⁶

A 4. cikk (1) bekezdésébe foglalt kapcsolószabálynak az alkalmazására azonban csak akkor kerül sor, ha a károkozásért felelős személy és a károsult szokásos tartózkodási

⁶¹ Róma II. rendelet 14. cikk (1) bekezdés.

⁶² Lásd a Róma II. rendelet 8. cikk (3) bekezdése, valamint a 6. cikk (4) bekezdése rendelkezéseit.

⁶³ Róma II. rendelet 4. cikk (1) bekezdés.

⁶⁴ KONO, JURČYS: *i. m.*, 149.

⁶⁵ A *lex loci delicti* kapcsolóelv elterjedtségéről és a tagállamokban hagyományosan elismert fontos szerepéről lásd MÁDL Ferenc, VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 359. és köv.; BURIÁN, CZIGLER, KECSKÉS, VÖRÖS: *i. m.*, 242; CZIGLER: *i. m.*, 133.

⁶⁶ A *lex loci delicti* egyeduralmáról, majd hanyatlásáról, figyelembe véve az amerikai joggyakorlat kezdeményező szerepét és hozzájárulását részletesebben lásd KIRÁLY Miklós: *A deliktuális felelősség nemzetközi magánjogi szabályozásának jelenkori fejlődéséről*, Jogtudományi Közlöny, 1987/10 (XLII), 553–559, 554. és köv.; MÁDL, VÉKÁS: *i. m.*, 359–360; CZIGLER: *i. m.*, 133–134. A váltás azonban megosztotta a jogtudományt. Azok, akik a Róma II.-be foglalt megoldás ellen érveltek, elsősorban azt kifogásolták, hogy az általános szabály az alkalmazandó jog meghatározásának kiszámíthatatlanságát eredményezi, ellentmondva ezzel a Róma II. rendelet által meghirdetett jogbiztonságra vonatkozó célkitűzésével. A váltást pozitívan értékelő csoport viszont, a Bizottsággal egyetértésben, azt vallotta, hogy az így elfogadott szabály összhangban van a polgári jogi felelősség modern felfogásával, azaz a század elején elterjedt, felróható magatartásra alapuló szubjektív felelősség helyett a kártalanítási funkcióra, és ezáltal az objektív felelősségre fekteti a hangsúlyt. Vö. CZIGLER: *i. m.*, 133; DICKINSON: *i. m.*, 297.

helye nem található, a kár bekövetkezésének időpontjában, ugyanabban az országban. Ez esetben ugyanis ez utóbbi országnak a jogát kell alkalmazni.⁶⁷

Továbbá, amennyiben a jogellenes károkozás nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy, a két előzőleg említett országtól eltérő országhoz, akkor ez utóbbinak a jogát kell alkalmazni. Ilyen szoros kapcsolatnak számít a felek között már fennálló olyan jogviszony, amely szorosan kapcsolódik a szóban forgó jogellenes károkozáshoz. Ilyen jogviszonynak számít például a felek közötti szerződés.⁶⁸

4. A szerzői jogra és kapcsolódó jogokra vonatkozó különös szabály

A rendelet 8. cikke különös kollíziós szabály alkalmazását írja elő a szellemi tulajdon jog megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog meghatározása céljából. A 8. cikk (1) bekezdése a tagállamok nemzeti joga által biztosított oltalommal rendelkező, a (2) bekezdés pedig egységes uniós oltalommal védett szellemi tulajdonjogok megsértéséből eredő deliktualis viszonyok esetét szabályozza.

Az első bekezdés szerint a nemzeti oltalommal védett szellemi tulajdon megsértéséből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jogot a szellemi tulajdon területén elterjedt *lex loci protectionis*-ra utaló kapcsolószabállyal kell meghatározni. Azaz a szellemi tulajdon jog megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyra az illetékes nemzeti bíróságnak annak az országnak a jogát kell alkalmaznia, amelyre az oltalmat igényelték.

A 8. cikk (2) bekezdése által szabályozott, az egységes uniós oltalommal védett szellemi tulajdon jog esetén, a *lex loci protectionis* megjelölő kollíziós norma alkalmazhatatlan lenne, ugyanis maga az Unió jogára utalna. Ezért a 8. cikk második bekezdése, az egységes uniós oltalommal védett szellemi tulajdon jog megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyra a jogsértés elkövetésének helye szerinti ország joga, tehát a *lex loci delicti* irányadó. Az egységes uniós oltalommal védett szellemi tulajdon jog kategóriájába tartozik jelenleg az európai uniós védjegy,⁶⁹ a közösségi növényfajta-oltalom⁷⁰ és a közösségi formatervezési minta,⁷¹ és ugyancsak ebbe a kategóriába fog tartozni a megerősített együttműködés keretében megalkotott egységes szabadalmi oltalom, az

⁶⁷ Róma II. rendelet 4. cikk (2) bekezdés.

⁶⁸ Róma II. rendelet 4. cikk (3) bekezdés. A rendelkezés második mondata hozzáteszi, hogy nyilvánvalóan szorosabb kapcsolat alapulhat különösen a felek között már fennálló olyan jogviszonyon, így például szerződésen, amely szorosan kapcsolódik a szóban forgó jogellenes károkozáshoz.

⁶⁹ A közösségi védjegy oltalmát a Tanács 40/94/EK rendelete (1993. december 20.) a közösségi védjegyről vezette be. A rendeletet hatályon kívül helyezte és helyettesítette a Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről (EGT-vonatkozású szöveg). Ez utóbbi hatályon kívül helyezte és felváltotta a jelenleg is érvényben lévő, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1001. rendelete (2017. június 14.) az európai uniós védjegyről (EGT-vonatkozású szöveg).

⁷⁰ A Tanács 2100/94/EK rendelete (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról.

⁷¹ A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 12.) a közösségi formatervezési mintáról.

Egységes Szabadalmi Bíróságról szóló megállapodás hatálybalépését követően.⁷² Mivel az Európai Unió szintjén egyelőre nem létezik egységes uniós oltalommal védett szerzői jog vagy kapcsolódó jogok, a jelen tanulmány szempontjából a 8. cikk (2) bekezdése háttérbe szorul, az elkövetkezőkben nem foglalkozom vele.

A 2003-as rendeletjavaslat indoklásából az következik, hogy a tagállami oltalomban részesülő szellemi tulajdonjogra vonatkozó különös szabályok elfogadására azért volt szükség, mert a 3. cikk (elfogadott rendelet 4. cikke) (1) bekezdésében található szabály „nem tűnik összeegyeztethetőnek a szellemi tulajdonjog sajátos követelményeivel”.⁷³ Ezzel szemben a hozzászólások nagy része az általánosan elfogadott⁷⁴ *lex loci protectionis* elvre hivatkozik, amely annak az államnak a jogát jelenti, amelyben az oltalmat igénylik, és amely elvre alapszik a Berni és Párizsi Egyezmény is.⁷⁵

Elhamarkodottnak és – meggyőző érvelés hiányában – megalapozatlannak tartom a Bizottság ez utóbbi kijelentését, hiszen egyáltalán nem egyértelmű, legalábbis a szerzői és kapcsolódó jogok tekintetében, hogy a vonatkozó nemzetközi szerződések, mint például a Berni Egyezmény, tartalmazzák vagy egyáltalán megkövetelik a részes felektől a *lex loci protectionis* elv alkalmazását.⁷⁶ A Bizottság érvelése attól még csak felszínebbnek tűnik, hogy a széles körű szakirodalmi vita ellenére, a *lex loci protectionis* elvet egyszerűen úgy fordítja, hogy annak az államnak a joga, amelyben az oltalmat igénylik.⁷⁷ Továbbá a területiség elvét automatikusan kollíziós normának tekinti,⁷⁸ hiszen amikor az általánosan elfogadott⁷⁹ *lex loci protectionis* elvre hivatkozik – amely, véleménye szerint, a Berni és a Párizsi Egyezmény alapjául is szolgál –, hozzáteszi, hogy ezt más néven

⁷² Részletesebben a témáról lásd PAPP László, *Út az egységes szabadalmi oltalom és az Egységes Szabadalmi Bíróság felé*, Miskolci Jogi Szemle, 2014/1 (9), 134–147, 139–147; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 317–319.

⁷³ Lásd Európai Közösségek Bizottsága, *Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the Law Applicable to Non-contractual Obligations (Rome II)*, COM(2003) 427 final, 2003/0168 (COD), Brüsszel, 2003. 07. 22., <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0427:FIN:EN:PDF> (letöltés időpontja: 2020. 02. 17.), 2003, 20. (saját fordítás – L. R.) A Bizottság az érvet szó szerint idézte a Hamburgi Csoport hozzászólásából. Lásd HAMBURG GROUP FOR PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *Comments on the European Commission's Draft Proposal for a Council Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations*. Letölthető: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_Public/rome_ii/news_hearing_rome2_en.htm (letöltés ideje: 2017. 07. 28.), 22.

⁷⁴ Számos vélemény szerint az a kijelentés, hogy az elv „általánosan elfogadott”, túlzás, hiszen a rendelet elfogadása előtt a *lex protectionis* alkalmazása nem volt következetes gyakorlat a tagállamokban. Lásd DICKINSON: *i. m.*, 457. és az általa hivatkozott szakirodalom; FAWCETT, TORREMANS, 807; RITA MATULIONYTÉ: *Law Applicable to Copyright. A Comparison of the ALI and CLIP Proposals*, Edward Elgar, Cheltenham, Egyesült Királyság – Northampton, MA, Amerikai Egyesült Államok, 2011, 34.

⁷⁵ Lásd 2003-as rendeletjavaslat, 20.

⁷⁶ Lásd *supra*. A Bizottság átvette a Hamburgi Csoport véleményét, viszont azt is meg kell jegyezni, hogy a Hamburgi Csoport, a saját véleményével párhuzamosan, röviden az eltérő szakirodalmi véleményeket is ismertette. Lásd HAMBURG GROUP FOR PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *i. m.*, 24–25.

⁷⁷ Az angol változat szerint: „*meaning the law of the country in which protection is claimed*”.

⁷⁸ KUR, MAUNSBACH: *i. m.*, 53.

⁷⁹ Schack pontosít, hogy a *lex loci protectionis* elv csupán a lajstromozáshoz kötött szellemi tulajdonjogok, valamint a szellemi tulajdonjogok tartalma vonatkozásában általánosan elfogadott. Lásd SCHACK: *i. m.*, 132.

a területiség elveként ismerjük.⁸⁰ Végül pedig a szerzői jog esetén a *lex loci protectionis* a *lex loci delicti* elvvel azonosítja, amikor a 8. cikkhez tartozó indoklás második bekezdésében, az elv alkalmazására példákat adva megjegyzi, hogy a szerzői jogi ügyekben a bíróságok annak az államnak a jogát alkalmazzák, ahol a jogsértést elkövették.⁸¹

A fejezet további része a Róma II. rendelet 8. cikk (1) bekezdésében szabályozott kapcsolószabályt elemzi, négy fontosabb kérdéskör mentén. Ezek a szellemi tulajdon fogalmának definiálása, a *lex loci protectionis* kapcsolóelv elemzése, a 8. cikk (1) bekezdése alkalmazási körének a feltérképezése, valamint a jogválasztási szabadság tilalmának az indokoltsága.

4.1. A szellemi tulajdon fogalma

A (26) preambulumbekkezdés szerint a rendelet alkalmazásában a „szellemi tulajdonjog” kifejezés például a szerzői és a szomszédos jogokra, az adatbázisok védelmére vonatkozó *sui generis* jogra, valamint az ipari tulajdonjogra terjed ki. A rendelkezés megfogalmazása arra enged következtetni, hogy a felsorolás nem taxatív, és a szellemi tulajdonjog fogalmát olyan tágan kell értelmezni, hogy az lefedjen minden olyan nemzeti, regionális és nemzetközi kizárólagos jogot, amely szellemi tulajdonjognak minősíthető.⁸²

Egyes vélemények szerint a fogalom kiterjed minden olyan szellemi tulajdonjogra, amely az Európai Közösség nevében aláírt nemzetközi egyezmények tárgyi hatálya alá tartozik. Ennélfogva a TRIPS-megállapodás, a Párizsi és a Berni Egyezmény, valamint a hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek jogvédelméről szóló Római Egyezmény és az integrált áramkörök szellemi tulajdonáról szóló Washingtoni Szerződés hatálya alá eső szellemi tulajdonjogok megsértésére alkalmazandó jogot a Róma II. rendelet határozza meg.⁸³ Más szerzők más uniós jogforrások margóján megfogalmazott definíciókra hivatkoznak.⁸⁴ Ezek közé tartozik például a Bizottság nyilatkozata a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi iránylevél 2. cikkéről.⁸⁵

Dickinson szerint a szellemi tulajdon fogalma valószínűleg magába foglal minden olyan nemzeti jogból eredő jogot, amely az ötletek vagy ötletkifejezések kifejlesztése során felhasznált idő és erőforrások értékét a jogosult számára pozitívan növeli, és nem pedig pusztán csak védi azokat.⁸⁶ Fawcett és Torremans szerint pedig a (26) preambulumbekkezdésben felsorolt szellemi tulajdonjogok közös vonása, hogy mindegyikük kizárólagos jogot biztosít a jogosult számára, függetlenül attól, hogy ez a jog lajstromozáshoz kötött vagy attól független.⁸⁷

⁸⁰ Lásd 2003-as rendeletjavaslat, 20.

⁸¹ Lásd 2003-as rendeletjavaslat, 20.

⁸² METZGER: *Article 8...*, i. m., 303. Hasonló véleményen lásd DICKINSON: i. m., 452.

⁸³ KONO, JURČYS: i. m., 150. Hasonló véleményen VAN ENGELLEN: i. m., 441.

⁸⁴ Lásd METZGER: *Article 8...*, i. m., 303; SITARU: i. m., 715.

⁸⁵ 2005/295/EK, HL L 94., 2005. 04. 13., 37.

⁸⁶ DICKINSON: i. m., 452–453.

⁸⁷ FAWCETT, TORREMANS: i. m., 804. Ennek a kritériumnak az alapján a szerzők úgy gondolják, hogy a *common law* rendszerekből ismert *passing-off* deliktum nem a 8., hanem a 6. cikk hatálya alá tartozik, ugyanis nincs szó egy kizárólagos jog biztosításáról, hanem egy szolgáltatás és/vagy kártérítés van terítéken. Lásd FAWCETT, TORREMANS: i. m., 805. Velük ellentétben Kono és

A megengedő meghatározás egyértelmű előnye az, hogy lehetővé teszi a fejlődő jogterület megjelenő újabb ágainak is a bevonását. Ilyen lehet például a jövőben a rendeletnek a hagyományos tudásra⁸⁸ való kiterjesztése. Hátránya pedig pontosan az értelmezhetősége. Nem egyértelmű például, hogy a földrajzi árujelzők és megnevezések a rendelet értelmében az ipari tulajdon részét képezik-e.⁸⁹ Az sem tiszta, hogy az üzleti titok a szellemi tulajdonjogra vonatkozó 8. cikk, vagy a tisztességtelen versenyre és a szabad versenyt korlátozó cselekményekre vonatkozó 6. cikk hatálya alá esik.⁹⁰ Míg a szakirodalomban nem létezik ezekre a kérdésekre határozott válasz, egyes vélemények szerint az üzleti titok oltalmára a rendelet 6. cikkét kell alkalmazni,⁹¹ más vélemények szerint viszont azok a tisztességtelen versenyt sértő magatartások, amelyek a szellemi tulajdonjog megsértése révén jönnek létre, a 8. cikk hatálya alá esnek.⁹²

Hasonló kérdés a szerzői jog területén a szerző személyéhez fűződő és más személyi jogokkal kapcsolatban merül fel. Fentebb is említettem, hogy a Róma II. 1. cikk (2) bekezdésének g) pontja értelmében a rendelet nem terjed ki a magánélet és a személyiségi jogok megsértéséből eredő szerződésen kívüli viszonyokra. Ennek kapcsán a szakirodalomban felmerült az a kérdés, hogy a szerző személyéhez fűződő jogai szerzői jognak minősülnek, és ezáltal a Róma II. hatálya esnek, vagy pedig a személyiségi jogok területén helyezkednek el,⁹³ és ezáltal ki vannak zárva a rendelet hatálya alól. Amennyiben úgy tekintenénk, hogy a személyhez fűződő jogok nem a szellemi tulajdonjog, hanem a személyiségi jogok kategóriájába tartoznak, akkor oltalmuk tárgyát nem a szerző munkájának egy bizonyos

Jurčys szerint a *passing-off*, ugyanúgy, mint a reklámhoz, a nyilvánossághoz való jog, a nem eredeti írások, a szolgálai másolatok is a rendelet 8. cikkének hatálya alá tartoznak. A szerzői jog szempontjából a deliktum minősítése kevésbé jelentős, ezért jelen tanulmány keretében nem részletezem tovább. A szakirodalmi vita viszont mindenképpen jól szemlélteti a szellemi tulajdonjog fogalmának értelmezése körül kialakult bizonytalanságot.

⁸⁸ A hagyományos tudás meghatározását lásd SZULMANNÉ Dr. BINET Mariann: *A hagyományos tudás és oltalma – hadüzenet a biokalkodásnak*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2005/5 (110), <https://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200510/01-szulman.html> (letöltés ideje: 2021. 07. 26.), 1.1. fejezet.

⁸⁹ Az ipari tulajdon uniós szintű definíciójáról és a földrajzi árujelzők elhelyezkedéséről a Róma II. rendelet szempontjából részletesebben lásd PLENDER, WILDERSPIN: *i. m.*, 655–658; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 305–307; FAWCETT, TORREMAN: *i. m.*, 805.

⁹⁰ Lásd KONO, JURČYS: *i. m.*, 150; VAN ENGELEN: *i. m.*, 441. A szerző szerint viszont kétségen kívüli, hogy a Róma II. hatálya alá tartozik.

⁹¹ METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 308. Lásd továbbá a szerző által hivatkozott szakirodalmi véleményeket.

⁹² Metzger szerint a termékek vagy szolgáltatások utánzása következtében benyújtott követelések gyakran a szellemi tulajdonban is megtalálják a helyüket, például a szerzői jogok, formatervezési minták vagy védjegyek oltalmára, valamint a tisztességtelen versenyre vonatkozó szabályozás keretében. Felvetődhet ezért az a kérdés, hogy ezekben az esetekben a különféle igények *dépeçage*-a lehetne-e a legcélszerűbb megoldás. METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 307–308.

⁹³ LUNDSTEDT, Lydia: *Territoriality in Intellectual Property Law*, Holmbergs, Malmö, 2016, 296; BOSCHIERO: *i. m.*, 101. A szerző ugyanakkor három értelmezési irányt mutat be. A fenti két értelmezésen kívül, egyes tagállamokban, mint például Franciaországban vagy az Egyesült Királyságban, megjelentek olyan szakirodalmi vélemények, amelyek szerint a szerző személyéhez fűződő jogai a szerző személyéhez szorosan kötődő alapvető jogok, amelyek a közrendhez kapcsolódó elvek részét kell hogy képezzék (Egyesült Királyság), vagy a nemzeti jog elsőbbséget élvező kötelező rendelkezéseit kell rájuk alkalmazni (Franciaország).

területen történő kiaknázása, hanem maga a szerző személye képezné. Ennélfogva, ezeknek a jogoknak a területiség sem lenne jellemző tulajdonságuk, hiszen a személyiségi jogok a szerző személyét követik.⁹⁴ Akadnak olyan vélemények is, amelyek szerint a személyhez fűződő jogok az alapvető jogok kategóriájába tartoznak, és ezt a tulajdonságukat a kollíziós normának is tükröznie kell.⁹⁵ A szakirodalom jelentős része viszont úgy vélekedik, hogy a szerzők személyhez fűződő jogai a rendelet 8. cikkének hatálya alá esnek.⁹⁶

Egyetértek ezekkel a szakirodalmi véleményekkel, és úgy gondolom, hogy a szerzők és előadók személyhez fűződő jogai, mint például a nyilvánosságra hozatal, a név feltüntetéséhez vagy pedig a mű integritásához való jogok a Róma II. hatálya alá tartoznak. Ezzel szemben a szellemi alkotáshoz szorosan nem kötődő jogok, mint például a hazai 1996. évi 8. törvény 89. cikkében szabályozott képmáshoz való jog, nem foglalható a Róma II. rendelet által előírt szellemi tulajdonjog fogalmába, hanem a rendelet hatálya alól kizárt személyiségi jogok körébe tartozik. A 89. cikk értelmében ugyanis a képmást tartalmazó mű felhasználásához a portrén képviselt személy beleegyezése szükséges. A rendelkezés nyilvánvalóan a személyiség, pontosabban a magánélethez való jog egyik összetevőjét, nem pedig a szellemi alkotás értékét hivatott oltalmazni.

Amint a fenti elemzésből is kiderül, a Róma II. rendelet keretében a szellemi tulajdonjog fogalmának egyelőre nincs egy egységes értelmezése, és a szellemi tulajdonjogot képező részterületek heterogenitásának és folyamatos gyarapodásának köszönhetően valószínűleg az Európai Unió Bírósága sem vállalkozik kimerítő értelmezésre. Úgy gondolom, hogy legfeljebb az előzetes döntéshozatali mechanizmus keretében megfogalmazott kérdések pontszerű megválaszolásából alkothatunk majd egy tisztább képet. Ugyanakkor kétségtelenül könnyebb azonosítani a szellemi tulajdonjogot, mint meghatározni,⁹⁷ ezért, néhány kivétellel, bizonyára a nemzeti bíróságoknak sem okoz gondot a fogalom alkalmazása.

4.2. A *lex loci protectionis* kapcsolóelv

A 8. cikk (1) bekezdése annak az államnak a jogát jelöli meg alkalmazandó jogként, „amelyre az oltalmat igényelték”. A 8. cikk (1) bekezdésébe foglalt kapcsolószabály kísértetiesen hasonlít az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény 5. cikk (2) bekezdésében megfogalmazott, vitatottan kollíziós szabályhoz, azzal az eltéréssel, hogy az Egyezmény annak az országnak a jogára utal, ahol a védelmet igényelték.⁹⁸ Egyes vélemények szerint a rendelet átvette az Egyezménybe

⁹⁴ LUNDSTEDT: *i. m.*, 425.

⁹⁵ Egyes tagállamokban, mint például Franciaországban vagy az Egyesült Királyságban, megjelentek olyan szakirodalmi vélemények, amelyek szerint a szerző személyhez fűződő jogai a szerző személyéhez szorosan kötődő alapvető jogok, amelyek a közrendhez kapcsolódó elvek részét kell hogy képezzék (Egyesült Királyság), vagy a nemzeti jog elsőbbséget élvező kötelező rendelkezéseit kell rájuk alkalmazni (Franciaország). Lásd BOSCHIERO: *i. m.*, 101.

⁹⁶ Ld. Benedikt BUCHNER: *Article 8 Infringement of Intellectual Property Rights = The Rome Regulations: Commentary on the EC Regs on Conflict Laws*, szerk. Graf-Peter CALLIENS, Walters Kluwer Law&Business, 2011, 481–487, 482; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 304, 309; KONO, JURČYS: *i. m.*, 150.

⁹⁷ DICKINSON: *i. m.*, 454.

⁹⁸ A Berni Egyezmény 5. cikk (2) bekezdésének II. tézise: „... a védelem terjedelme, valamint a szerzői jogainak védelmére biztosított eszközök igénybevétele tekintetében kizárólag annak az országnak a törvényei irányadók, ahol a védelmet igénylik”. Ugyanazon a véleményen lásd LUNDSTEDT: *i. m.*, 297. Vö. KONO, JURČYS: *i. m.*, 151.

foglalt megoldást, viszont egyértelműsítette annak a megszövegezését. Ezen szakirodalmi vélemények szerint a Berni Egyezmény 5. cikk (2) bekezdése egy, látszólag a fórum jogára utaló kollíziós normát tartalmaz. A kapcsolóelv helyes értelmezése viszont nem a fórum jogához, hanem annak az államnak a jogához vezet, amelyre a védelmet igényelték, tehát a *lex loci protectionis*hoz. Ezért a Berni Egyezményben található kollíziós szabály egyben a *lex loci protectionis* elv kialakulása forrásának is tekinthető.⁹⁹ Más vélemények szerint a Berni Egyezmény 5. cikke, és különben a többi fontos nemzetközi szerződés sem tartalmaz kollíziós szabályt,¹⁰⁰ ezáltal az elv forrását sem képezhetik a nemzetközi szerződések. A közösségi jogalkotónak, a Róma II. rendelet 8. cikkének elfogadásakor két fontos kritérium betartására kellett figyelnie: az egyik, amint fentebb is említettem, az Európai Közösségek és a tagállamai által aláírt nemzetközi szerződésekből származó kötelezettségek tiszteletben tartása, a másik az EK Szerződés 65. cikkében támasztott szükségességi kritérium. Az első tekintetében ezért jelentőséggel bír, hogy a nemzetközi szerződések tartalmaznak vagy nem olyan kollíziós szabályt, vagy más olyan anyagi jogi normát, amely közvetett módon egy bizonyos kollíziós szabály elfogadására kötelezné a közösségi jogalkotót.

A *lex loci protectionis* származása és pontos jelentése a mai napig nem tisztázott, a kapcsolóelvet ez idáig az Európai Unió Bíróságának sem volt alkalma értelmezni. Ezzel kapcsolatban Lundstedt találóan megjegyzi, hogy annak ellenére, hogy a Róma II. rendelet (26) preambulumbekzdése azt állítja, hogy a *lex loci protectionis* elv általánosan elfogadott, úgy tűnik, hogy az elvnek nincs egy pontos fogalom meghatározása. Sőt, a tagállamok *lex loci protectionis* elvet megszövegező jogszabályainak a megfogalmazása, a bíróságok joggyakorlata is jelentősen különbözik,¹⁰¹ és magának a szakirodalomnak sincs egységes álláspontja.¹⁰²

Egységes definíció hiányában a joggyakorlat és szakirodalom levont néhány olyan következtetést, amely hozzájárul az elv pontosabb megértéséhez és alkalmazásához. Így például számos szakirodalmi vélemény szubjektív kapcsolóelvnek tekinti a Róma II. rendeletbe foglalt *lex loci protectionis* elvet,¹⁰³ ami azt jelenti, hogy a felperes dönti el, hogy milyen államok tekintetében igényel oltalmat,¹⁰⁴ és ennek nem feltétele annak a

⁹⁹ Vö. Anita B. FROBLICH: *Copyright Infringement in the Internet Age-Primetime for Harmonized Conflict-of-Laws Rules*, Berkeley Technology Law Journal, 2009/2 (24), 851–896, 285; FAWCETT, TORREMANNS: *i. m.*, 808; LUNDSTEDT: *i. m.*, 297.

¹⁰⁰ Ld. *supra* 2. fejezet.

¹⁰¹ LUNDSTEDT: *i. m.*, 301. Ugyanazon a véleményen lásd MATULIONYTE: *Law Applicable...*, *i. m.*, 35.

¹⁰² LUNDSTEDT: *i. m.*, 304.

¹⁰³ Lásd például METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 310; LUNDSTEDT: *i. m.*, 365.

¹⁰⁴ A következő szerzők nem nevezik kifejezetten a *lex loci protectionis* elvet szubjektív kapcsolóelvnek, viszont az elv működésének a leírása erre a megállapításra enged következtetni. Ld. BUCHNER: *i. m.*, 483; DICKINSON: *i. m.*, 458–459; Sophie NEUMANN: *Intellectual Property Rights Infringements in European Private International Law: Meeting the Requirement of Territoriality and Private International Law*, Journal of Private International Law, 2011/3 (7), 583–600, 584; Petz: *i. m.*, 226; EUROPEAN MAX PLANCK GROUP ON CONFLICT OF LAWS IN INTELLECTUAL PROPERTY: *Conflict of Laws in Intellectual Property: The CLIP Principles and Commentary*, Oxford University Press, Oxford, 2013 (ekönyv), 3:601.C04.

megállapítása, hogy az illető állam területén károkozás történt-e.¹⁰⁵ Ennélfogva, ugyancsak a felperes határozza meg az alkalmazandó jogot, még akkor is, ha ez azzal járhat, hogy a bíróság az így megjelölt jog anyagi jogi normái alapján elutasítja a felperes keresetét. Az utóbbi eset akkor következik be, ha például a károsult nem azokra az államokra igényli az oltalmat, ahol a káresemény bekövetkezett, és az állam területére korlátozó szellemi tulajdonjogi oltalom ezáltal nem volt megsértve. Ez az eredmény a szellemi tulajdonjogok területi jellegéből adódik. Egyes vélemények azonban hozzáteszik, hogy a gyakorlatban a felperes rendszerint nem jelöli meg kifejezett módon a *lex loci protectionis*, ezért legtöbbször a bíróságnak kell kiválasztania a keresetben megfogalmazott követelések, illetve a tényállás részletei alapján annak az államnak a jogát, amelyre a felperes az oltalmat igényli.¹⁰⁶

Amennyiben elfogadjuk, hogy a *lex loci protectionis* szubjektív kapcsolóelv, nyilvánvalóvá válik az is, hogy *lex loci protectionis* és a *lex loci delicti* kapcsolóelv két különböző elv, és az előbbi nem az utóbbi leképződése a szellemi tulajdonjogi jogviszonyokra. Még akkor sem, ha a gyakorlatban a két elv legtöbbször ugyanannak az államnak a jogára utal, és számos szakirodalmi vélemény szinonimaként, vagy csak egyszerűen felcserélve használja a két fogalmat.¹⁰⁷

A szakirodalom a *lex loci protectionis* elv önállóságát, a *lex loci delicti*hez viszonyítva, három különbség köré csoportosítva szemlélteti.¹⁰⁸ Elsősorban, míg a *lex loci delicti*, amint az elnevezése is sugallja, csak a károkozásból származó jogviszonyokra alkalmazható, a *lex loci protectionis* elv alkalmazási köre tágabb, azaz felhasználható a jog létezésére, az eredeti jogosult megállapítására, valamint a szellemi tulajdonjog átruházására irányadó jog meghatározására is.¹⁰⁹ Másodsorban a különbségek dogmatikai szinten nyilvánulnak meg. Míg a *lex loci delicti* esetén a károkozás fennállásának a megállapítása az alkalmazandó jog meghatározása pillanatában történik, a *lex loci protectionis* elv esetén ez csak a *lex causae* által előírt anyagi jogi normák alkalmazásakor történik. Azaz ahhoz, hogy a bíróság a *lex loci delicti commissi* alkalmazásakor meghatározhassa a károkozás helyét, szükséges előzőleg megállapítania, hogy fennállt-e károkozás. A *lex loci protectionis* esetében azonban a felperes „határozza meg” az alkalmazandó jogot, és csupán az anyagi jogi normák alkalmazásakor vizsgálja meg a bíróság, hogy a *lex causae* szerint bekövetkezett-e a károkozás. Ez viszont, amint fentebb is említettem, ahhoz vezethet, hogy a bíróság az ügy érdemi vizsgálatakor elutasítja a kártérítési igényt, ha az alkalmazandó jog államában nem történt károkozó cselekmény.¹¹⁰ Harmadik különbséggént Matulionyté rámutat arra, hogy a *lex loci protectionis* elv magába foglalja a területi

¹⁰⁵ Lásd PLENDER, WILDERSPIN: *i. m.*, 660; VAN ENGELEN: *i. m.*, 442. Vö. Stefania BARIATTI: *The Law Applicable to the Infringement of IP Rights under the Rome II Regulation = Litigating Intellectual Property Rights Disputes Cross-border: EU Regulations, ALI Principles, CLIP Project*, szerk. Stefania BARIATTI, Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Olaszország, 2010, 63–88, 63.

¹⁰⁶ Ld. EUROPEAN MAX PLANCK GROUP ON CLIP: *i. m.*, 3:601.C05.

¹⁰⁷ Ld. részletesebben MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 59; VAN EECHOU: *i. m.*, 105; FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 807–808. Van Engelen emellett érvel, hogy a gyakorlatban a kettő közötti különbség legtöbbször elhanyagolható. Lásd VAN ENGELEN: *i. m.*, 442.

¹⁰⁸ Lásd MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 59. és köv.

¹⁰⁹ MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 59; VAN EECHOU: *i. m.*, 105; VAN ENGELEN: *i. m.*, 442.

¹¹⁰ Vö. MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 59; PETZ: *i. m.*, 226–227.

jelleget. Azaz egy több ország területére kiterjedő deliktum esetén a *lex loci delicti* elv valószínűleg annak az országnak a jogát jelölné meg irányadó jogként, amely területén a károkozó cselekmények meghatározó arányban bekövetkeztek. A *lex loc protectionis* által meghatározott jog azonban csak azokra a cselekményekre terjed ki, amelyeket az illető állam területén követtek el.¹¹¹

4.3. A 8. cikk (1) bekezdés alkalmazási köre

Az alkalmazandó jog alkalmazási körét a rendelet 15. cikke szabályozza. A rendelkezés bevezető mondatában megjelenő „különösen” szó használatából az következik, hogy a felsorolás nem kimerítő jellegű, megengedve ezáltal egyéb, kifejezetten fel nem sorolt témák bevonását is a rendelet hatálya alá.¹¹² Metzger figyelmeztet a 15. cikk szó szerinti alkalmazásának veszélyeire, mondván, hogy a felsorolt témakörök nem egyeznek meg a tipikus károkozási esetekben felmerülő kérdésekkel, és a témakörök némelyikének a minősítése vitatott. A szerző ugyanis azt a folyamatot, amely keretében a nemzeti bíróság eldönti, hogy a 8. cikk alapján meghatározott *lex causae* az ügy mely aspektusaira alkalmazandó, másodlagos minősítésnek nevezi.¹¹³

A 15. cikk értelmezésével kapcsolatban felmerült néhány vitatott kérdés a szakirodalomban. A vélemények egyhangúan megegyeznek abban, hogy a rendeletet alkalmazni kell a szűken értelmezett szerződésen kívüli károkozásból származó jogviszonyok minden aspektusára. Így például arra, hogy mi számít szellemi tulajdonjog megsértésének, melyek azok a károk, amelyek felelősséget keletkeztetnek, a kár fennálltának, jellegének és mértékének fennállására, a kár megelőzésére, megszüntetésére vagy megtérítésére tehető intézkedésekre, azoknak a személyeknek a körére, akik felelősségre vonhatók – legalábbis ami az elsődleges felelősséget illeti.¹¹⁴ Ezek az aspektusok különben is kétségtelenül következnek a rendelet 15. cikkének szó szerinti értelmezéséből.

Az első és talán legvitatottabb kérdés az, hogy a Róma II. rendelet 8. cikke által meghatározott jogot kell-e alkalmazni a szerződésen kívüli jogviszonyokhoz kötődő előkérdések elbírálására is, vagy azok kívül esnek a rendelet hatályán, és továbbra is a nemzeti kollíziós jog hatálya alá kerülnek. A szellemi tulajdonjog esetén leggyakrabban felmerülő előkérdések az illető szellemi tulajdonjog keletkezésére, tartalmára, megszűnésére, eredeti jogosultjának meghatározására, valamint a jog átruházhatóságának kérdésére vonatkoznak.¹¹⁵ A szellemi tulajdonjogok megsértése okán indított perekben gyakori, hogy az alperes védekezéséül elsősorban nem a károkozó cselekmény elkövetését cáfolja, hanem magát a szellemi tulajdon létezését vagy esetleg a felperes jogosulti minőségét. Éppen ezért a szellemi tulajdonjogok esetén hangsúlyozottan fontos meghatározni a rendelet 15. cikkének értelmét. Az eltérő értelmezéseknek a leggyakrabban

¹¹¹ MATULIONTYÉ: *Law Applicable...*, i. m., 60. Vö. FAWCETT, TORREMANS: i. m., 806., 41. lábjegyzet.

¹¹² Vö. DICKINSON: i. m., 570; METZGER: *Article 8...*, i. m., 319.

¹¹³ METZGER: *Article 8...*, i. m., 319.

¹¹⁴ Vö. FAWCETT, TORREMANS: i. m., 811; KUR, MAUNSBACH: i. m., 53–54; METZGER: *Article 8...*, i. m., 320; MÁDL, VÉKÁS: i. m., 233.

¹¹⁵ Előkérdések címszó alatt csoportosítják ezeket a problémákat PETZ: i. m., 243; SCHACK: i. m., 142–143; METZGER: *Article 8...*, i. m., 321–322. Más szerzők csupán felsorolják ezeket a kérdéseket, anélkül, hogy előkérdéseknek neveznék vagy előkérdésként kezelnék őket. Lásd például KUR, MAUNSBACH: i. m., 53–54.

hivatkozott jogalapja a 15. cikk a) és f) pontjai. Az a) pont széles körű alkalmazási köre, megengedő értelmezés által, kiterjeszhető a jog keletkezésére, tartalmára, megszűnésére is. A jog eredeti jogosultjának és a jog átruházhatóságának tekintetében pedig az e) és f) pont használható fel jogalként.¹¹⁶

Egyes vélemények szerint tehát a 8. cikk által meghatározott jog ezen kérdések mindegyikének vagy legalábbis egyes kérdések rendezésére is kiterjed.¹¹⁷ Buchner például megjegyzi, hogy a 15. cikk hangsúlyozza: a *lex loci protectionis* a szellemi tulajdonjogok védelmének minden követelményére alkalmazni kell. És a kollíziós szabályok megszüntetésének elkerülése érdekében, a kártérítési igény elbírálásakor a *lex loci protectionis*-nak kell meghatározni a szellemi tulajdonjog eredeti jogosultját is.¹¹⁸ Az értelmezés tekintetében nem foglal állást. A szakirodalom nagy része viszont úgy vélekedik, hogy ezek a területek a rendelet hatályán kívül esnek, így a nemzeti kollíziós jog szerint kell meghatározni az ezekre irányadó jogot,¹¹⁹ szem előtt tartva azt is, hogy a licencszerződések megkötésének feltételeit a Róma I. rendelet rendezi.¹²⁰

Ez utóbbi álláspont alátámasztására három fontosabb érv fogalmazódott meg. Elsősorban, a Róma II. rendelet számtalanszor hivatkozik a szerződésen kívüli kötelmekre, viszont egyetlenegyszer sem említi meg a jogok keletkezését, hatályát vagy időtartamát. Emellett a 15. cikk is csupán károkozashoz köthető kérdésköröket említ,¹²¹ annak a megállapítása pedig, hogy a kérelmező valóban a jog jogosultja, és a jog pontos alkalmazási köre önmagukban nem képezik a károkozás intézményének részét.¹²² Ugyanúgy, a jog létrehozásával, nyilvántartásával, érvényességével vagy átruházásával kapcsolatos problémák nemcsak hogy megelőzik annak az elbírálását, hogy egyáltalán létezik-e károkozás, hanem a jogállással kapcsolatos kérdések is, amelyek kívül esnek a rendelet tárgyi hatályán.¹²³

Másodsorban a fent említett kérdéskörök a rendelet kidolgozása folyamatában egyáltalán nem merültek fel. És tekintettel a tagállamok nemzeti jogának a különbözőségére, valószínűtlen, hogy a közösségi jogalkotó hallgatólagosan, mindenféle vitára bocsátás nélkül kívánta volna ezeket az érzékeny, eltérően szabályozott¹²⁴ kérdéseket egységesíteni.¹²⁵

¹¹⁶ Vö. BUCHNER: *i. m.*, 486; LUNDSTEDT: *i. m.*, 322., 1446. lábjegyzet.

¹¹⁷ Részletesebben lásd MATULIONYTE: *Law Applicable...*, *i. m.*, 46; LUNDSTEDT: *i. m.*, 322.

¹¹⁸ BUCHNER: *i. m.*, 486.

¹¹⁹ Lásd LUNDSTEDT: *i. m.*, 322; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 321–322; KONO, JURČYS: *i. m.*, 149; SCHACK: *i. m.*, 142–143; KUR, MAUNSBACH: *i. m.*, 53–54; FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 812; BOSCHIERO: *i. m.*, 103; MATULIONYTE: *Law Applicable...*, *i. m.*, 46; DICKINSON: *i. m.*, 455; BARIATTI: *i. m.*, 83.

¹²⁰ Vö. FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 812; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 323.

¹²¹ MATULIONYTE: *Law Applicable...*, *i. m.*, 46.

¹²² FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 812. Ugyanazt a véleményt lehet kikövetkeztetni Otero García-Castrillón esetén is. A szerző ugyanis megjegyzi, hogy a szellemi tulajdonjog létezését, az eredeti jogosultjának meghatározását és átruházhatóságát illetően az EU-jog nem tartalmaz közös kollíziós szabályokat. Ld. OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *i. m.*, 429.

¹²³ DICKINSON: *i. m.*, 455.

¹²⁴ A szerzői jog eredeti jogosultját számos tagállam, így például Franciaország, Görögország, Portugália, Románia a *lex originis* elv alapján határozza meg.

¹²⁵ MATULIONYTE: *Law Applicable...*, *i. m.*, 46; Lundstedt: *i. m.*, 322–323; Petz: *i. m.*, 245; Boschero: *i. m.*, 103.

Harmadsorban pedig szem előtt kell tartani azt is, hogy nem csak a szellemi tulajdonjogok, hanem a klasszikus tulajdonjog megsértéséből származó szerződésen kívüli jogviszonyok is a Róma II. rendelet tárgyi hatálya alá esnek. Egy testi dolog tulajdonosának meghatározására alkalmazandó jogot a legtöbb európai állam a *lex rei sitae* elv segítségével jelöli meg. Amennyiben viszont elfogadnánk azt, hogy a dolog tulajdonosának meghatározását mint előkérdést, a Róma II. rendelet rendezi, a *lex loci damni* elvre támaszkodó általános szabály által megjelölt jog rendszerint nem esik majd egybe a *lex rei sitae*-vel. És az a feltételezés, hogy a közösségi jogalkotó a tagállamok jogának ilyen jelentős módosítását mindenféle előzetes egyeztetés, vita nélkül vitte volna végbe, nem tartható fenn.¹²⁶

A 8. cikk alkalmazási köre tekintetében kialakult másik jelentős szakirodalmi eszmefuttatás a *lex loci protectionis* és az eljárási szabályokra alkalmazandó jog közötti határvonal meghúzásáról szól. Az értelmezési dilemmák fő forrását a 15. cikk c) és d) pontjai képezik, pontosabban az illető rendelkezések értelmezése a rendelet 1. cikk (3) bekezdésének tükrében.

Az 1. cikk (3) bekezdése kifejezetten elrendeli, hogy az eljárási kérdések szabályozása nem tartozik a rendelet hatálya alá. Ugyanakkor az eljárási szabályok tekintetében rendszerint a *lex fori* irányadó.¹²⁷ Az egyik kérdés tehát az, hogy a 15. cikk c) pontjában megjelenő „igényelt jóvátétel”¹²⁸ pontosan mire vonatkozik. A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséhez kötődő kérdéseket anyagi jogi jellegűnek kell tekinteni, ezért a *lex loci protectionis* hatálya alá esnek.¹²⁹ A szakirodalom jelentős része ennél fogva úgy vélekedik, hogy annak az államnak a jogát kell alkalmazni annak megállapítására, hogy milyen jogorvoslati eszközök állnak a felperes rendelkezésére a jogsértés elhárítása céljából, amelyre az oltalmat igényelték. Idetartoznak például a jogsértés abbahagyására, illetve a jogsértő eltiltására vonatkozó, valamint a kártérítési keresetek. Viszont maguk az eljárások, amelyek segítségével a felperes a *lex loci protectionis* által szabályozott jogorvoslati eszközöket igénybe veheti, a rendelet hatályán kívül esnek.¹³⁰ Ezek közé sorolhatók a bizonyításra vonatkozó szabályok. Különböznek azonban a vélemények arról, hogy a károk számszerűsítésére és értékelésére vonatkozó szabályok, amelyek hagyományosan eljárási normának minősülnek, kívül esnek a rendelet hatályán, vagy pedig a 15. cikk értelmében a *lex loci protectionis* hatálya alá kerültek.¹³¹

Ugyancsak érdekes helyzet áll fenn az ideiglenes intézkedések tekintetében is. A szakirodalom és a joggyakorlat ezeket hagyományosan eljárási szabályoknak tekinti, és ezekre rendszerint a *lex fori* szabályai irányadók.¹³² A Bizottság azonban a 15. cikk d) pont indoklása alkalmával az ideiglenes intézkedéseket említi egyik példaként azokra az intézkedésekre, amelyeket a bíróság az eljárási joga által meghatározott hatáskörök korlátain belül a sérülés vagy károsodás megelőzése és megszüntetése, illetve a

¹²⁶ PETZ: *i. m.*, 244. Ugyanazon a véleményen lásd MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 46; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 322; Lundstedt: *i. m.*, 322.

¹²⁷ Lásd FAWCETT, TOREMANS: *i. m.*, 811.

¹²⁸ Angolul: *remedy claimed*, franciául: *dommage ou sa réparation*, románul: *despăgubiri solicitate*.

¹²⁹ FAWCETT, TOREMANS: *i. m.*, 811.

¹³⁰ Vö. FAWCETT, TOREMANS: *i. m.*, 811–812; DICKINSON: *i. m.*, 467; OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *i. m.*, 448; METZGER: *Article 8...*, *i. m.*, 320; PERTEGÁS: *i. m.*, 239; BARIATTI: *i. m.*, 83.

¹³¹ MATULIONYTÉ: *Law Applicable...*, *i. m.*, 47; BARIATTI: *i. m.*, 84.

¹³² Lásd például FAWCETT, TOREMANS: *i. m.*, 812.

kár megtérítése érdekében megtehet. A Bizottság szerint a d) pont többek között „a kár megelőzésének vagy megállításának módjaira vonatkozik, mint például az ideiglenes intézkedésre, bár anélkül, hogy a bíróságot ténylegesen arra köteleznék, hogy olyan intézkedéseket rendeljen el, amelyek a fórum eljárási szabályai szerint ismeretlenek”.¹³³ Ebből az következik, hogy az eljáró bíróság megtagadhatja azoknak az ideiglenes intézkedéseknek az alkalmazását, amelyek a *lex causae* szerint a felperes rendelkezésére állnak, viszont a *lex fori* eljárási joga szerint ismeretlenek.¹³⁴

Végül pedig fontosnak tartom megemlíteni a járulékos felelősségre irányadó jog meghatározásának körülményeit is. Járulékos vagy úgynevezett másodlagos felelősségről akkor beszélünk, amikor egy személy tudatosan elősegíti a károkozó személy jogsértő tevékenységének a megvalósítását.¹³⁵ A szellemi tulajdonjog területén a járulékos felelősség kérdése leggyakrabban – az internethasználat elterjedésével pedig egyre gyakrabban – az internetszolgáltatók vonatkozásában merül fel. A Róma II. rendelet viszonylatában tehát felmerül az a kérdés, hogy a járulékos felelősség egyáltalán a Róma II. rendelet hatálya alá esik, és ha igen, akkor a szellemi tulajdonjog megsértéséből származó járulékos felelősségre a rendelet általános szabályait, vagy a 8. cikk által előírt rendelkezéseket kell alkalmazni.¹³⁶ A szakirodalmi vélemények nagy része megegyezik abban, hogy a járulékos felelősség igenis a Róma II. hatálya alá kerül, ennek jogalapjaként a 15. cikk a) és g) pontja szolgál. A szellemi tulajdonjogok megsértése esetén pedig a járulékos felelősségre alkalmazandó jogot a 8. cikk szabályai szerint kell meghatározni.¹³⁷ E vélemény alapjául, számomra döntő jelentőségű érvként, Petz arra hivatkozik, hogy amennyiben a közösségi jogalkotónak az lett volna a szándéka, hogy a szellemi tulajdonjogok megsértéséből származó járulékos felelősségre a 8. cikkben elfogadott szabálytól eltérő szabályt alkalmazzon, beleértve ezáltal a jogválasztás szabadsága tilalmának az elhárítását is, erről kifejezetten rendelkezett volna. Ilyen kifejezett rendelkezés hiányában, a járulékos felelősségre is a szellemi tulajdonjogra alkalmazandó „általános” szabályt kell alkalmazni.¹³⁸ Ez az álláspont viszont értelemszerűen azzal a következménnyel jár, hogy az internetszolgáltatók felelősségére is ugyanannyi állam jogát kell mozaikszerűen alkalmazni, mint amennyit az elsődleges károkozással járó felelősségre.¹³⁹

¹³³ 2003-as rendeletjavaslat, 24. (saját fordítás – L. R.)

¹³⁴ METZGER: *Article 8...*, i. m., 320. Vö. MATULIONYTE: *Law Applicable...*, i. m., 48; DICKINSON: i. m., 467; OTERO GARCÍA-CASTRILLON: i. m., 448.

¹³⁵ Thomas Petz bemutatja a járulékos felelősség alkotóelemeinek vizsgálatáról szóló két legelterjedtebb elméletet. Az első elmélet megkéri, hogy a másodlagos jogsértő szándékosan járuljon hozzá az elsődleges jogsértő magatartásához. Ez az elmélet tehát a járulékos jogsértő tevékenységének a hatásaira koncentrál. A második elmélet ezzel szemben magára a hozzájárulásra fekteti a hangsúlyt, azaz arra, hogy a járulékos jogsértő a szolgáltatásai által elősegíti a közvetlen jogsértő tevékenységét. Ebben az esetben nem szükséges a másodlagos jogsértő szándékossága, elég az is, ha az utóbbi tudatában volt annak, hogy a közvetlen jogsértő jogsértő tevékenység megvalósítása céljából felhasználta a szolgáltatásait. Lásd PETZ: i. m., 260–261.

¹³⁶ A probléma felvetését lásd PETZ: i. m., 260.

¹³⁷ LUNDSTEDT: i. m., 321; KONO, JURČYS: i. m., 152; PETZ: i. m., 263; FAWCETT, TORREMAN: i. m., 810; METZGER: *Article 8...*, i. m., 320–321; KUNDA, 470.

¹³⁸ PETZ: i. m., 263.

¹³⁹ Lásd METZGER: *Article 8...*, i. m., 320–321; FAWCETT, TORREMAN: i. m., 810. A járulékos felelősség kérdéséről részletesebben lásd LIBER Ádám: *A közvetítő szolgáltatók felelőssége a szellemi tulajdon*

4.4. A jogválasztás szabadsága, pontosabban annak hiánya

A 8. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a 8. cikk szerint alkalmazandó jogtól nem lehet a 14. cikk szerint megállapodás útján eltérni. A jogválasztási tilalom rendeletbe történő iktatásáról a rendelet indoklása nem szolgál alapos magyarázattal, csupán arra a megjegyzésre szorítkozik, hogy a jogválasztás szabadsága nem megfelelő a szellemi tulajdonjogok tekintetében.¹⁴⁰ A jogválasztás szabadságának a teljes tilalma a Róma II. rendelet 8. cikkét tárgyaló szakirodalmi vélemények egyik legvitatottabb kérdése.

Buchner szerint az egyik ok, amely kizárja a nemzetközi szellemi tulajdonjog területén a szabad jogválasztást, a territorialitás elvének a meghosszabbítása a Róma II. rendelet keretében. A territorialitás elvének alapvető jellemzője, hogy a szellemi tulajdonjog kizárólag annak az országnak a jogrendjétől függ, amelyre a jog alapszik. Ennek az országnak a joga határozza meg magát a jogot és az eredeti jogosultat, valamint a jog tartalmát, terjedelmét és időtartamát, átruházhatóságának feltételeit, illetve a jogsértés következményeit. A territorialitás elve nem teszi lehetővé az egyes kérdések külön kezelését, mint amilyen például a szellemi tulajdonjog létrehozása, tartalma vagy megsértése. Következésképpen, a felek nem választhatnak külön jogot.¹⁴¹ Nem érthetnek egyet Buchner véleményével, hiszen a szerzői jogi szakirodalom legvitatottabb témái közé tartozik az is, hogy a szerzői jog létrehozására, eredeti jogosultjára, átruházhatóságára irányadó jogot a *lex loci protectionis* vagy a *lex originis* elv szerint kell meghatározni. A szakirodalom megosztottságát csak tovább erősíti, hogy a tagállamok joga is megosztott e tekintetben. Míg a legtöbb állam valóban a *lex loci protectionis* elvet alkalmazza e területekre irányadó jog meghatározására, számos állam jogában a fenti kérdés a *lex originis* elv javára dől el. Az utóbbiak közé tartozik például Portugália, Románia és Görögország is.¹⁴² Amennyiben pedig megcáfolható Buchner azon érve, miszerint a szellemi tulajdonjog kizárólag annak az országnak a jogrendjétől függ, amelyre maga a jog alapszik – mégpedig

megsértéséért az Európai Unióban, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2013/3 (118), 5–42, 5. és köv.; Irini STAMATOUDI: *The role of Internet Service Providers in Copyright infringements on the internet under EU law = Research Handbook on Cross-border Enforcement of Intellectual Property*, szerk. Paul TORREMANS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014, 789–818, 789. és köv.; Graeme B. DINWOODIE: *A Comparative Analysis of the Secondary Liability of Online Service Providers = Secondary Liability of Internet Service Providers*, szerk. Graeme B. DINWOODIE, Springer International Publishing, 2017, <https://ssrn.com/abstract=2997891> (letöltés időpontja: 2020. 12. 02.), 1–59, 3. és köv.; Benjamin FARRAND: *The Future of Copyright Enforcement Online: Intermediaries Caught between Formal and Informal Governance in the EU = New Developments in EU and International Copyright Laws*, szerk. Irini STAMATOUDI, Kluwer Law International B.V., Alphen aan den Rijn, 2016, 397–415, 397. és köv.

¹⁴⁰ 2003-as rendeletjavaslat, 22.

¹⁴¹ BUCHNER: *i. m.*, 487. Hasonló véleményen lásd Pascal De VAREILLES-SOMMIÈRES: *Rationale of the Exclusion of Choice of Law by the Parties in Articles 6(4) and 8(3) of Rome II Regulation*, *Oslo Law Review*, 2019/1 (6), 62–66, 66.

¹⁴² Vö. RITA MATULIONYTE: *IP and Applicable Law in Recent International Proposals: Report for the International Law Association*, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC)*, 2012/3, 263–305, 265; Axel METZGER: *Applicable Law under the CLIP Principles: A Pragmatic Reevaluation of Territoriality = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. Jürgen BASEDOW, Toshiyuki KONO, Axel METZGER, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010, 157–178, 158.

a szerzői jog tekintetében ez az érv ebben a formában nem tartható fenn –, nem megalapozott az a következtetés sem, hogy a felek jogválasztása nem megengedhető. Nem hanyagolható el az a tény sem, hogy bizonyos államok nemzeti joga, mint például a svájci, a holland, japán és kínai jog korlátozott jogválasztási szabadságot biztosított a feleknek már a Róma II. rendelet elfogadásakor is.¹⁴³

Egyes vélemények szerint a nemzetközi egyezményekbe foglalt nemzeti elbánás elve gyakorlatilag megköveteli a *lex loci protectionis* elvre alapuló kapcsolószabály alkalmazását, és akadályát képezi annak, hogy a jogalkotó vagy a felek az így meghatározott jogtól eltérő jogot válasszanak.¹⁴⁴ Ezek a vélemények viszont arra a vitatott hipotézisre támaszkodnak, hogy a nemzetközi egyezmények a *lex loci protectionis*-ra utaló kollíziós normát tartalmazzák. A nemzetközi egyezményekben található, és az esetleges kollíziós norma jogalapját képező rendelkezéseket illetően a szakirodalom, a nemzeti jogalkotók és a bírói gyakorlat nem csak annak a nemzetközi magánjogi norma minősége, hanem a tartalma tekintetében sem jutott egységes álláspontra. Sőt, egyre több szakirodalmi vélemény azt vallja, hogy a releváns szellemi tulajdonjogi nemzetközi szerződések nem tartalmazzanak kollíziós szabályt. Ezért ez az érv ebben a formában nem képezheti a jogválasztási szabadság teljes tilalmának az indokát.

Az előző véleményekhez hasonló véleményt fogalmazott meg Jürgen Basedow is. A szerző hangsúlyozza, hogy a szellemi tulajdonjog megsértésére irányadó jognak a *lex loci protectionis*-nak kell lennie. Mivel a szellemi tulajdonjogok nem másak, mint a pozitív jog teremtményei, létezésük és terjedelmük megegyezik a jogsértésnek és a rendelkezésre álló jogorvoslatoknak a leírásával. A *lex loci protectionis*-tól eltérő jog alkalmazása elkerülhetetlenül megváltoztatná magának a szellemi tulajdonjognak a tartalmát. Ezek a megfontolások pedig kizárják azt, hogy a felek jogválasztási szabadsággal rendelkezzenek.¹⁴⁵ A szerző viszont azt is hozzáteszi, hogy a szétterjedő deliktumok esetén a jogválasztás szabadságának a teljes tilalma nem célravezető.¹⁴⁶

Ugyancsak a jogválasztás szabadsága elleni érvek közé sorolható az államok hangsúlyos jog- és gazdaságpolitikai érdekeinek a tiszteletben tartása, társítva azzal a

¹⁴³ A svájci nemzetközi magánjogi törvény szerint például megengedett a jogválasztás a szellemi tulajdonjogok megsértéséből származó jogviszonyok esetén, a jogsértés bekövetkezése után. A felek viszont csupán a fórum jogát választhatják [lásd a svájci nemzetközi magánjogi törvény 110. cikk (2) bekezdés], és a jogválasztás nem terjedhet ki magához a szellemi tulajdonjoghoz szorosan kötődő követelésekre. Részletesebben lásd MATULIONYÉ: *IP and... i. m.*, 281; RYU KOJIMA, RYO SHIMANAMI, MARI NAGATA: *Applicable Law to Exploitation of Intellectual Property Rights in the Transparency Proposal = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. JÜRGEN BASEDOW, TOSHIYUKI KONO, AXEL METZGER, MOHR SIEBECK, TÜBINGEN, 2010, 179–228, 204.

¹⁴⁴ Az érv részletesebb bemutatását ld. MATULIONYÉ: *IP and... i. m.*, 282.

¹⁴⁵ JÜRGEN BASEDOW: *Foundations of Private International Law in Intellectual Property = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. JÜRGEN BASEDOW, TOSHIYUKI KONO, AXEL METZGER, MOHR SIEBECK, TÜBINGEN, 2010, 3–29, 24–25.

¹⁴⁶ BASEDOW: *i. m.*, 27. A szerző ezért kompromisszumos megoldást ajánl: a szellemi tulajdonjogok megsértéséből származó szerződésen kívüli jogviszonyokra főszabály szerint a *lex loci protectionis* legyen alkalmazandó, a szétterjedő deliktumok esetére viszont az ALI- és CLIP-elvek által javasolt kimentési klauzulára utal. Lásd BASEDOW: *i. m.*, 27. és 29.

nyilvánvaló feltételezéssel, hogy az egyes országoknak a szellemi tulajdonjoghoz köthető érdekei jelentősen eltérnek.¹⁴⁷ Más vélemények szerint azonban a jogellenes cselekmény jogkövetkezményei elsősorban a sértett és a károkozó érdekeit érintik, és ebből a perspektívából nézve indokolt lenne megengedni a feleknek, hogy megválasszák az e jogkövetkezményeket szabályozó jogot.¹⁴⁸ Ugyanakkor a felek által választott jog rendszerint átláthatóbb a felek számára, hozzájárulva ezáltal a jogvita megoldásához, és megfelelő a jogbiztonság kritériumának is.¹⁴⁹ Más vélemények szerint a magánszemélyeknek a szellemi tulajdonjogai megőrzésére irányuló saját érdekeit nem múlhatják felül az államoknak a szellemi tulajdonjogra vonatkozó politikáik megőrzésére vonatkozó érdekei, többek közt azért sem, mert a magánszemélyek érdekei végső soron az állam saját érdekei is.¹⁵⁰

Végül pedig említésre méltó az az érv is, amely szerint a feleknek nem engedhető meg, hogy annak az államnak a jogát jelöljék meg alkalmazandó jogként, amelyben a peresített jog nem kerül oltalom alá.¹⁵¹ Ez az érv, többek között, a gyengébb felet hivatott védeni, aki esetlegesen rákényszeríthető egy olyan állam jogának a megjelölésére, amely annak az államnak a területén bekövetkezett jogsértés hiányában a keresete elutasításához vezethet.¹⁵² Ez viszont nem indokolja a jogválasztási szabadság teljes eltörlését, hiszen az alkalmazandó jogról szóló megállapodás megkötését számos feltétel teljesüléséhez lehet kötni.¹⁵³

Annak ellenére, hogy a Róma II. elfogadásakor számos hozzászóló jónak látta a 8. cikk (3) bekezdésében előírt abszolút jogválasztási tilalom bevezetését,¹⁵⁴ a szakirodalom egyre jelentősebb hányada kritikusan szemléli ezt a döntést. A jogválasztás tilalmának hátulütői leglátványosabban a szétterjedő deliktumok esetén nyilvánulnak meg. A jogválasztás szabadsága ugyanis működőképes alternatívája lehetne az összes érintett állam jogának a költséges, előreláthatatlansága miatt a jogbiztonsággal nehezen

¹⁴⁷ Lásd HAMBURG GROUP FOR PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *i. m.*, 37; PETZ: *i. m.*, 248. Vö. BOSCHERO: *i. m.*, 107; FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 817; AXEL METZGER: *Germany = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 581–613, 598–599.

¹⁴⁸ VAN ECHOU: *i. m.*, 214.

¹⁴⁹ KOJIMA, SHIMANAMI, NAGATA: *i. m.*, 203–204; VAN ECHOU: *i. m.*, 214.

¹⁵⁰ OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *i. m.*, 449.

¹⁵¹ HAMBURG GROUP FOR PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *i. m.*, 37. Lásd továbbá Boschiero: *i. m.*, 107.

¹⁵² Ez utóbbi, majdnem patriarkálisnak mondható érv azonban nehezen egyeztethető össze azzal a szakirodalomban elterjedt elmélettel, amely a *lex loci protectionis* elvre támaszkodó kapcsolószabályt szubjektív kapcsolószabálynak tekinti, amely azt a jogot jelöli meg alkalmazandó jogként, amelyre a felperes az oltalmat igényli. A jogsértés megállapításához szükséges károkozásnak a vizsgálata pedig csupán az anyagi jogi normák alkalmazásakor történik. Következésképpen, a „rossz” állam jogára való oltalom igénylése, a territorialitás elvének tükrében, szükségszerűen maga után vonja a felperes keresetének elutasítását.

¹⁵³ A témáról részletesebben lásd ugyanakkor RITA MATULIONYTÉ: *Calling for Party Autonomy in Intellectual Property Infringement Cases*, *Journal of Private International Law*, 2013/1 (9), 77–99, 93. és köv.

¹⁵⁴ BARIATTI: *i. m.*, 72. Kritikus véleményekért lásd például Boschiero: *i. m.*, 108–111; VAN ENGELLEN: *i. m.*, 446; PETZ: *i. m.*, 247–248; FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 817; SCHACK: *i. m.*, 133; METZGER: *Germany...*, *i. m.*, 598–599.

összeegyeztethető mozaikszerű alkalmazásának.¹⁵⁵ Schack szerint a felek jogválasztási lehetőségének a teljes kizárása sem a feleknek, sem a bíróságnak nem érdeke, ha az utóbbinak egyidejűleg több ország területén elkövetett jogsértésekről kell döntenie. A felek azon lehetősége, hogy az alkalmazandó jogok közül egyet kiválasszanak, különösképpen ha a választott jog maga a *lex fori*, mindenesetre racionálisabb, mint az összes alkalmazandó nemzeti jog egyszerre történő alkalmazása. A szerző szerint különben az ilyen jogválasztás nem mond ellent a területiség elvének, hiszen az elv csupán a szellemi tulajdonjog tartalma tekintetében kötelező, a jogsértés következményei vonatkozásában nem.¹⁵⁶ Nem utolsósorban érdemes azt is számításba venni, hogy a gyakorlatban, azokban az esetekben, amikor az alperesek nem vitatják a felperes által javasolt alkalmazandó jogot, és ez a jog maga a *lex fori*, gyakran előfordul hogy a bíróságok az alkalmazandó jog kérdésének a felvetése nélkül alkalmazzák azt.¹⁵⁷ A jogválasztás szabadsága megkönnyítené a felek helyzetét azokban az esetekben is, amikor az eljáró bírónak szerződéses és szerződésen kívüli károkról kell egyszerre döntenie, és jogválasztás által a feleknek lehetősége volna egyetlenegy jog hatálya alá vonni a peres eljárást.¹⁵⁸

Végül pedig említésre méltók azok a vélemények is, amelyek szerint a Róma II. rendelet keretében a jogválasztási szabadságra vonatkozó szabály egy gyakorlatban használhatatlan rendelkezés. Ezt a szerzők egyrészt azzal magyarázzák, hogy a szerződésen kívüli jogviszony felei idegenek a károkozás bekövetkezése előtt, ezért nem lesznek hajlandók egy közös jogot kijelölni, amely ráadásul, a nemzeti jogok különbözősége miatt, az egyik fél számára valószínűleg előnytelen is. Másrészt pedig, amennyiben a károkozást megelőzően már fennáll a felek között valamilyen jogviszony, akkor a szerződésen kívüli jogviszonyra is a fennálló jogviszonyra irányadó jogot kell alkalmazni, így a jogválasztási szabadság felesleges.¹⁵⁹

Matulionyté érveivel egyetértve, úgy gondolom, hogy az online térben történő károkozás esetén a jogválasztási szabadság fentebb felsorolt hátrányait a mozaikszerű jogok sokaságának alkalmazását elkerülő előnnyel összevetve, a hátrányok igencsak a háttérbe szorulnak.¹⁶⁰

5. Konklúzió

Az általános szabályt jellemző modern, haladó szellemű¹⁶¹ és nagyon vitatott, de alapjában véve pozitívan értékelt megoldástól eltérően, a nemzeti oltalommal védett szellemi tulajdonjogi viszonyokra alkalmazandó jog meghatározását szolgáló szabályok

¹⁵⁵ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 817.

¹⁵⁶ SCHACK: *i. m.*, 133.

¹⁵⁷ OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *i. m.*, 449.

¹⁵⁸ VÖ. ANETTE KUR: *Applicable Law: An Alternative Proposal for International Regulation – The Max Planck Project on International Jurisdiction and Choice of Law*, Brooklyn Journal of International Law, 2005/3 (30), 951–981, 975–976.

¹⁵⁹ MATULIONYTÉ: *IP and...*, *i. m.*, 282.

¹⁶⁰ MATULIONYTÉ: *IP and...*, *i. m.*, 284.

¹⁶¹ Lásd például SITARU: *i. m.*, 495.

megalkotásakor a közösségi jogalkotó mintha óvakodott volna mindenféle újító megnyilvánulástól,¹⁶² felkarolva a szellemi tulajdonjog több mint egy évszázaddal azelőtt megalkotott kapcsolóelvét. Ezt a feltételezést erősíti meg a (26) preambulumbekzdés megfogalmazása is, amely szerint csupán „*fenn kell tartani a lex loci protectionis általánosan elismert¹⁶³ elvét*”.

Fontosnak tartom aláhúzni, hogy a *lex loci protectionis* elv előnyei nem tagadhatók. Az elv előnyei közé sorolható például az is, hogy az általa meghatározott jog könnyen megjelölhető, ellentétben a *lex loci delicti* által meghatározott joggal, illetve jól tükrözi azt, hogy a szellemi tulajdonjog az állam gazdaságpolitikájának eszköze.¹⁶⁴ Viszont a XIX. század szellemi tulajdonjogának fejlődését kifogástalanul kiszolgáló elv elégtelenségei a távolsági deliktumoknak az úgynevezett *multistate tort*, valamint a szétterjedő deliktum megjelenésének és internethez köthető elterjedésének köszönhetően egyre nyilvánvalóbbá válnak.¹⁶⁵ Általánosan elfogadott ugyanis, hogy a *lex loci protectionis* szabály megköveteli az eljáró bíróságtól, hogy a nemzeti oltalomban részesülő szellemi tulajdonjognak a szétterjedő deliktum által történő megsértése esetén, a teljes kár megtérítéséhez, az összes érintett állam jogát alkalmazza.¹⁶⁶ E rendelet univerzális jellegét

¹⁶² Hasonló véleményen lásd BOSCHIERO: *i. m.*, 106. A szerző szerint a 8. cikkbe foglalt különös szabály „túlzottan merev és túl leegyszerűsítő” a rendelet általános szabályával összehasonlítva. Véleménye szerint az általános szabály modernsége abban rejlik, hogy megfelelő egyensúlyba tudja helyezni a jogbiztonság követelményeit és az egyedi esetekben hozott igazságos döntés feltételeit. Az egyensúly megteremtése annak köszönhető egyrészt, hogy az általános szabály teret enged a felek jogválasztási szabadságának, másrészt pedig a 4. cikk (3) bekezdésébe foglalt kimentési záradéknak köszönhető, amely megengedi az eljáró bíróságnak, hogy eltérjen az általános szabálytól, amennyiben „*az eset valamennyi körülménye alapján egyértelmű, hogy a jogellenes károkozás nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik*” egy másik állam jogához. Hasonló véleményen lásd Symeon C. SYMEONIDES: *Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity*, *The American Journal of Comparative Law*, 2008/1 (56), 173–222, 31; VAN ENGELEN: *i. m.*, 444.

¹⁶³ Schack szerint a *lex loci protectionis* elv csak a lajstromozáshoz kötött iparjogvédelmi alkotáások esetében általánosan elismert elv, az alakisági követelményekhez nem kötött szellemi tulajdonjogok esetén, mint például a szerzői jog és szomszédos jogok, a *lex loci protectionis* elv csak akkor tekinthető általánosan elfogadottnak, ha a 8. cikk (1) bekezdésének az alkalmazási körét a legeslegszűkebben értelmezzük, azaz nem terjedhet ki például a szellemi tulajdonjog tartalmára vagy az eredeti jogosult meghatározására. Lásd Schack: *i. m.*, 132.

¹⁶⁴ OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *i. m.*, 445. A szerző az előnyök közé sorolja továbbá, hogy a *lex loci protectionis* elv nemcsak a jogsértésre, hanem az érvényességre alkalmazandó jogot is meghatározza, ezért nem kell különbséget tenni az esetlegesen védekezéséül felhozott érvényességi aspektusokra és magára a kárra alkalmazandó jog között. Ugyanakkor a kapcsolóelv a szellemi tulajdonjog alkalmazási körére, létezésére és időtartamára alkalmazandó jogot is megjelöli, és ezek, valamint a megsértésére alkalmazandó jog között szoros kapcsolat van.

¹⁶⁵ Ugyanazon a véleményen lásd Alexander PEUKERT: *Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law = Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization*, szerk. Gunther HANDL, Joachim ZEKKOLL, Peer ZUMBANSEN, *Queen Mary Studies in International Law*, Brill Academic Publishing, Leiden, Boston, 2012, 189–228, 196; SCHACK: *i. m.*, 131.

¹⁶⁶ Lásd például Marie-Christine JANSSENS: *Belgium = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 347–524, 381; Nerina BOSCHIERO, Benedetta UBERTAZZI: *Italy = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 707–761, 729. Az általánosan elfogadott véleménytől eltérően, Buchner rámutat arra, hogy a Róma II.

figyelembe véve, a szerzői jog és kapcsolódó jogok automatikus védelmét szem előtt tartva, ez hozzávetőleg 200 különböző jogot feltételez,¹⁶⁷ feltéve, hogy mindegyik állam, avagy területi egység¹⁶⁸ védelemben részesíti az illető művet, és minden állam, területi egység területén hozzáférhető a jogsértés megvalósítására használt honlap, applikáció, vagy más internethez köthető eszköz.

A szellemi tulajdonjogra vonatkozó szabályok merevségét tovább súlyosbítja a 8. cikk (3) bekezdése, amely kizárja a jogválasztás lehetőségét. Van Engelen szavaival élve, a szellemi tulajdonjogok megsértéséből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó joghoz való „klausztrófóbiás hozzáállást”¹⁶⁹ a Róma II. rendelet 13. cikke is tükrözi, amelynek értelmében a 8. cikk hatálya nemcsak a deliktuális, hanem a kvázi-deliktuális kötelekre is kiterjed, elzárva ezáltal minden alternatív, rugalmas megoldástól.¹⁷⁰ Következésképpen, a rendelet teljes mértékben „karanténba helyezi” a szellemi tulajdonjogokat, és úgy kezeli őket, mint a „pestist”.¹⁷¹ A szerző véleménye szerint a kizárás egyetlen oka az volt, hogy a Hamburgi Csoport javaslata sem rendelkezett semmilyen alternatív szabályról.¹⁷² Hasonlóan vélekedik Matulionyté is, aki szerint a felek jogválasztási szabadságának teljes tilalma messze meghaladja a sokszor idézett állami érdekek védelméhez szükséges mértéket.¹⁷³ Kojima, Shimanami és Nagata japán szerzők szerint sem világos, hogy a jogválasztás szabadsága miért nem elfogadható a szellemi tulajdonjogok tekintetében, főleg abban az esetben, ha a megegyezés csupán *inter partes* hatállyal bírna, és nem terjedne ki az olyan elemek meghatározására, mint a szellemi tulajdon érvényessége.¹⁷⁴

Megalapozottnak tartom a fenti szerzők állításait, kérdéseit, hiszen az indoklásba foglalt magyarázatok sem bizonyítják a téma alapos, átfogó kutatását. Másrészt pedig

rendelet 8. cikk (1) bekezdésébe foglalt rendelkezés nem követeli meg, hogy a *lex loci protectionis* országában bármilyen jogsértési cselekmény történjen, hanem elég az, hogy a jogosult egy adott ország törvényei szerint kívánjon védelmet igényelni. Ebből pedig az következik, hogy a 8. cikk (1) rendelkezését elméletileg olyan károkra is lehetne alkalmazni, amelyek más ország területén elkövetett jogsértésből erednek. Tehát a 8. cikk maga nem követeli meg a szétterjedő deliktumok esetén a különböző államok mozaikszerű alkalmazását. Ez igazából a szellemi tulajdonjog területi jellegének a következménye. Lásd : *i. m.*, 483. és köv.

¹⁶⁷ FAWCETT, TORREMANS: *i. m.*, 918.

¹⁶⁸ A Róma II. rendelet 25 cikk (1) bekezdése értelmében, ha egy állam több olyan területi egységből áll, amelyek mindegyike saját jogszabályokkal rendelkezik a szerződésen kívüli kötelmi viszonyok vonatkozásában, akkor az e rendelet szerint alkalmazandó jog meghatározása céljából mindegyik területi egységet országnak kell tekinteni.

¹⁶⁹ VAN ENGELEN: *i. m.*, 444.

¹⁷⁰ Hasonló véleményen ld. SCHACK: *i. m.*, 133.

¹⁷¹ VAN ENGELEN: *i. m.*, 444.

¹⁷² VAN ENGELEN: *i. m.*, 444.

¹⁷³ RITA MATULIONYTÉ: *Enforcing Copyright Infringement Online: In Search of Balanced Private International Law Rules*, Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC), 2015/6, 132–145, 86.

¹⁷⁴ Kojima, Shimanami, Nagata: *i. m.*, 205. Hasonló kérdéseket fogalmaz meg Ulf Maunsbach is. Lásd Maunsbach, Ulf: *Copyright in a Borderless Online Environment – Comments from a Swedish Horizon = Copyright in a Borderless Online Environment*, szerk. Johan Axham, Elanders Sverige AB, Vällingby, 2012, 47–61, 60.

a szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezések merevségét és kidolgozatlanságát számtalan más szerző is hasonló okok miatt kritizálja.

Sophie Neumann szerint például a Bizottság javaslata nem elemezte a különféle meglévő megoldásokat, és nem is állította szembe a két legelterjedtebb megoldást, mármint a *lex loci delicti* és a *lex loci protectionis* megközelítést. Ehelyett megelégedett azzal, hogy a rendeletjavaslat indoklásában kijelentse, hogy a javaslat 3. cikk (1) [a Róma II. rendelet 4. cikkének (1)] bekezdésébe foglalt általános szabály nem tűnik összeegyeztethetőnek a szellemi tulajdon különös követelményeivel.¹⁷⁵

Boschiero elmondja, hogy az Európai Bizottság és később az európai jogalkotó által előterjesztett *lex loci protectionis* elv indoklása hiányos és elégtelen. A szerző azt is nehezményezi, hogy a Bizottság Ulmer professzor harminc évvel azelőtti, az Európa Közösség megbízásából írt, a szellemi tulajdonjogra alkalmazandó jogról szóló irányadó tanulmányát is csupán néhány preambulumbekézdésnyire és a jogalkotási folyamat során elfogadott egyéb gyenge munkaanyagra korlátozta, mint amilyen például a rendeletjavaslat indoklása is.¹⁷⁶

Az ismertetett szakirodalmi véleményekkel egyetértve úgy gondolom, hogy a Róma II. rendelet 8. cikk (1) bekezdésébe foglalt kollíziós szabály a rendelet „mostohagyereke”.¹⁷⁷ Az alapos tanulmányozásának hiányát és korszerűtlenségét félretéve, az előkészítő anyagok egyik legsajnálatosabb hiányossága továbbá a szellemi tulajdonjog sokszínűségének a figyelmen kívül hagyása. Az uniós jogalkotó ahelyett, hogy egyrészt a szerzői jog és kapcsolódó jogok, valamint az ipari tulajdonjog természete közötti, vagy a lajstromozáshoz kötött, illetve az automatikus oltalomnak örvendő jogok közötti,¹⁷⁸ másodrészt pedig az egy állam területére szorítókozó jogsértések és a szétterjedő deliktumok közötti különbségeket szem előtt tartva, a különböző kategóriák igényeinek megfelelő szabályrendszert alkosson, vagy legalábbis a rendeletjavaslat indoklásban megcáfolja egy ilyen jellegű árnyalatokkal teli normarendszer szükségességét vagy alkalmazhatóságát,¹⁷⁹ a teljes szellemi tulajdonjogot egyetlen, leegyszerűsített, merev kollíziós szabály hatálya alá vonta.

Biztatónak találok azonban Dickinsonnak azt a meglátását, miszerint a *lex loci protectionis* elv elfogadása a Róma II. keretén belül hízagpótló, ideiglenes megoldásnak bizonyulhat, egészen a szellemi tulajdonjogok vagy a kapcsolódó nemzetközi magánjogi szabályok európai vagy nemzetközi szintű további megszüldéséig.¹⁸⁰

¹⁷⁵ Lásd Neumann: *i. m.*, 586.

¹⁷⁶ BOSCHIERO: *i. m.*, 91–94. Hasonló véleményen lásd DREXL: *i. m.*, 167; DICKINSON: *i. m.*, 448.

¹⁷⁷ A nagyon találó, metaforikus megnevezést van Eechoudtól vettem át. Lásd VAN ECHOU: *i. m.*, 719.

¹⁷⁸ A lajstromozáshoz kötött, illetve az automatikus oltalomnak örvendő jogok közötti különbségtétel célszerűségéről lásd SCHACK: *i. m.*, 138. és köv.

¹⁷⁹ Anette Kur szerint például a lajstromozáshoz kötött és az automatikus védelemnek örvendő szellemi tulajdonjogok közötti különbségtétel fölösleges. Lásd KUR: *i. m.*, 966.

¹⁸⁰ DICKINSON: *i. m.*, 460.

Irodalomjegyzék

1. Marie-Elodie ANCEK: *France = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 525–580.
2. ANGYAL Zoltán, ASZTALOS Zsófia, FAZEKAS Judit, GYENEY Laura, METZINGER Péter, MILASSIN László, OSZTOVITS András, SZABÓ Marcell: *EU-jog*, HvgOrac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.
3. Andrea ANTONELLI: *Applicable Law Aspects of Copyright Infringement on the Internet: What Principle Should Apply?*, Singapore Journal of Legal Studies, 2003, 147–177.
4. Stefania BARIATTI: *The Law Applicable to the Infringement of IP Rights under the Rome II Regulation = Litigating Intellectual Property Rights Disputes Cross-border: EU Regulations, ALI Principles, CLIP Project*, szerk. Stefania BARIATTI, Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Olaszország, 2010, 63–88.
5. Jürgen Basedow: *Foundations of Private International Law in Intellectual Property = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. Jürgen BASEDOW, Toshiyuki KONO, Axel METZGER, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010, 3–29.
6. Nerina BOSCHIERO, Benedetta UBERTAZZI: *Italy = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 707–761.
7. Nerina BOSCHIERO: *Infringement of Intellectual Property Rights. A Commentary on Article 8 of the Rome II Regulation = Yearbook of Private International Law, Vol. IX*, szerk. Paul VOLKEN, Andrea BONOMI, Sellier European Law Publishers, 2008, 87–113.
8. BOYTHA György: *Some Private International Law Aspects of the Protection of Authors' Rights*, Copyright 1988/24, 399–414.
9. BOYTHA György: *Viszonosság a nemzetközi szerzői jogban*, Jogtudományi Közlöny, 1967/9, (XXII. új évfolyam), 538–549.
10. Benedikt BUCHNER: *Article 8 Infringement of Intellectual Property Rights = The Rome Regulations: Commentary on the EC Regs on Conflict Laws*, szerk. Graf-Peter Callies, Walters Kluwer Law&Business, 2011, 481–487.
11. BURIÁN László, CZIGLER Dezső Tamás, KECSKÉS László, VÖRÖS Imre, *Európai és magyar nemzetközi kollíziós magánjog*, KRIM Bt., Budapest, 2010.
12. Adrian CIRCA: *Principiul teritorialitatii prin prisma Regulamentului Roma II*, Acta Universitatis Lucian Blaga nr. 2010/2, 98–114.
13. CZIGLER Dezső Tamás, *A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog meghatározása az Európai Közösségben: a Róma II. rendelet szabályai*, Külgazdaság, Jogi melléklet, 2008/9-10 (52), 125–146.
14. Pascal DE VAREILLES-SOMMIÈRES: *Rationale of the Exclusion of Choice of Law by the Parties in Articles 6(4) and 8(3) of Rome II Regulation*, Oslo Law Review, 2019/1 (6), 62–66.
15. François DESSEMONTET: *Conflict of Laws for Intellectual Property in Cyberspace*, Journal of International Arbitration, 2001/5 (18), 487–501.
16. Andrew DICKINSON: *The Rome II Regulation: the law applicable to non-contractual obligations*, Oxford University Press, 2010.
17. Graeme B. DINWOODIE: *A Comparative Analysis of the Secondary Liability of Online Service Providers = Secondary Liability of Internet Service Providers*, szerk. Graeme B. DINWOODIE,

- Springer International Publishing, 2017. Letölthető: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2997891> (letöltés időpontja: 2020. 12. 02.), 1–59.
18. Graeme B. DINWOODIE: *Developing a Private International Law of Intellectual Property Law: the Demise of Territoriality?*, *William & Mary Law Review*, 2009/2 (51), 711–800.
  19. Josef DREXL: *The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property = Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future*, szerk. Josef Drexl, Anette KUR, Hart Publishing, Oxford és Portland, Oregon, 2005, 151–176.
  20. EUROPEAN MAX PLANCK GROUP ON CONFLICT OF LAWS IN INTELLECTUAL PROPERTY: *Conflict of Laws in Intellectual Property: The CLIP Principles and Commentary*, Oxford University Press, Oxford, 2013 (ekönyv)
  21. FÁBIÁN Gyula: *Drept instituțional al Uniunii Europene. Ediția a 2-a*, Hamangiu, Bukarest, 2018.
  22. Benjamin FARRAND: *The Future of Copyright Enforcement Online: Intermediaries Caught between Formal and Informal Governance in the EU = New Developments in EU and International Copyright Laws*, szerk. Irini STAMATOUDI, Kluwer Law International B.V., Alphen aan den Rijn, 2016, 397–415.
  23. James J. FAWCETT, Paul TORREMANS: *Intellectual Property and Private International Law. Second Edition*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
  24. Richard FENTIMAN: *Choice of Law and Intellectual Property = Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future*, szerk. Josef DREXL, Anette KUR, Hart Publishing, Oxford és Portland, Oregon, 2005, 129–148.
  25. Anita B. FROBLICH: *Copyright Infringement in the Internet Age-Primetime for Harmonized Conflict-of-Laws Rules*, *Berkeley Technology Law Journal*, 2009/2 (24), 851–896.
  26. Paul Edward GELLER: *Conflict of Laws in Copyright Cases: Infringement and Ownership Issues*, *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2004/54, 315–394.
  27. Paul GOLDSTEIN, P. Bernt HUGENHOLTZ: *International Copyright. Principles, Law, and Practice*, Oxford University Press, New York, 2013.
  28. GYERTYÁNFY Péter: *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.
  29. HAMBURG GROUP FOR PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *Comments on the European Commission's Draft Proposal for a Council Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations*. Letölthető: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_Public/rome_ii/news_hearing_rome2_en.htm (letöltés ideje: 2017. 07. 28.)
  30. P. Bernt HUGENHOLTZ: *Copyright without frontiers: the problem of territoriality in European copyright law = Research Handbook on the Future of EU Copyright*, szerk. Estelle DERCLAYE, Edward ELGAR, Cheltenham, Egyesült Királyság – Northampton, MA, Amerikai Egyesült Államok, 2009, 12–26.
  31. Marie-Christine JANSSENS: *Belgium = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Kono Toshiyuki, Hart Publishing, Oxford, 2012, 347–524.
  32. Inga KAČEVSKA, Baiba RUDEVSKA, Arnis BUKA, Mārtiņš DAMBERGS, Aleksandrs FILLERS: *Ajánlások és iránymutatások „Az Európai Unió jogszabályainak hatékony elfogadása, átültetése, végrehajtása és alkalmazása a polgári igazságügy területén. Riga, 2015*. Letölthető: http://www.kormany.hu/download/e/91/70000/Recommendations%20and%20Guidelines_HU.pdf (letöltés ideje: 2020. 02. 17.)
  33. KIRÁLY Miklós: *A deliktualis felelősség nemzetközi magánjogi szabályozásának jelenkori fejlődéséről*, *Jogtudományi Közlöny*, 1987/10 (XLII), 553–559.

34. RYU KOJIMA, RYO SHIMANAMI, MARI NAGATA: *Applicable Law to Exploitation of Intellectual Property Rights in the Transparency Proposal = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. Jürgen BASEDOW, KONO Toshiyuki, Axel METZGER, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010, 179–228.
35. Toshiyuki KONO, Paulius JURČYS: *General Report = Intellectual Property and Private International Law. Comparative Perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford és Portland, Oregon, 2012, 6–216.
36. Xandra E. KRAMER: *The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations: The European private international law tradition continued*, Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR), 2008/4, 414–424.
37. Anette KUR: *Applicable Law: An Alternative Proposal for International Regulation - The Max Planck Project on International Jurisdiction and Choice of Law*, Brooklyn Journal of International Law, 2005/3 (30), 951–981.
38. Anette KUR, Ulf MAUNSBACH: *Choice of Law and Intellectual Property*, Oslo Law Review, 2019/1 (6), 43–61.
39. LIBER Ádám: *A közvetítő szolgáltatók felelőssége a szellemi tulajdon megsértéséért az Európai Unióban*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2013/3 (118), 5–42.
40. André LUCAS: *Private International Law Aspects of the Protection of Works and of the Subject Matter of Related Rights Transmitted over Digital Networks*, 2001. január 30–31., https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_pil_01/wipo_pil_01_1_prov.pdf (letöltés ideje: 2020. 10. 27.)
41. Lydia LUNDSTEDT: *Territoriality in Intellectual Property Law*, Holmbergs, Malmö, 2016.
42. MÁDL Ferenc, VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.
43. Ulrich MAGNUS: *Article 4: General rule = European Commentaries on Private International Law. Volume 3 Rome II Regulation - Commentary*, szerk. Ulrich MAGNUS, Peter MANKOWSKI, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2019, 139–211.
44. Rita MATULIONYTÉ: *Calling for Party Autonomy in Intellectual Property Infringement Cases*, Journal of Private International Law, 2013/1 (9), 77–99.
45. Rita MATULIONYTÉ: *Enforcing Copyright Infringement Online: In Search of Balanced Private International Law Rules*, Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC), 2015/6, 132–145.
46. Rita MATULIONYTÉ: *IP and Applicable Law in Recent International Proposals: Report for the International Law Association*, Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC), 2012/3, 263–305.
47. Rita MATULIONYTÉ: *Law Applicable to Copyright. A Comparison of the ALI and CLIP Proposals*, Edward Elgar, Cheltenham, Egyesült Királyság – Northampton, MA, Amerikai Egyesült Államok, 2011.
48. Ulf MAUNSBACH: *Copyright in a Borderless Online Environment – Comments from a Swedish Horizon = Copyright in a Borderless Online Environment*, szerk. Johan AXHAM, Elanders Sverige AB, Vällingby, 2012, 47–61, 60.
49. Axel METZGER: *Applicable Law under the CLIP Principles: A Pragmatic Reevaluation of Territoriality = Intellectual Property in the Global Arena. Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, szerk. Jürgen BASEDOW, Toshiyuki KONO, Axel METZGER, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010, 157–178.

50. Axel METZGER: *Article 8: Infringement of Intellectual Property Rights = European Commentaries on Private International Law. Volume 3 Rome II Regulation - Commentary*, szerk. Ulrich MAGNUS, Peter MANKOWSKI, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2019, 298–327.
51. Sophie NEUMANN: *Intellectual Property Rights Infringements in European Private International Law: Meeting the Requirement of Territoriality and Private International Law*, *Journal of Private International Law*, 2011/3 (7), 583–600.
52. Alina OPREA: *Noua reglementare europeană a conflictelor de legi în materie delictuală: Reglementul (CE) no. 864/2007 (Roma II)*, *Revista Română de Drept Privat*, 2008/3, 71–110.
53. Carmen OTERO GARCÍA-CASTRILLÓN: *Choice of law in IP: Rounding off territoriality = Research Handbook on Cross-border Enforcement of Intellectual Property*, szerk. Paul TORREMANS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014, 421–468.
54. PAPP László: *Út az egységes szabadalmi oltalom és az Egységes Szabadalmi Bíróság felé*, *Miskolci Jogi Szemle*, 2014/1 (9), 134–147.
55. Marta PERTEGAS: *Intellectual Property and Choice of Law Rules = The Unification of Choice of Law Rules and Torts and Other Non-contractual Obligations in Europe. The "Rome II" Proposal*, szerk. Alberto MALATESTA, CEDAM, Pádua, 2006, 221–248.
56. Thomas PETZ: *Austria = Intellectual property and private international law: comparative perspectives*, szerk. Toshiyuki KONO, Hart Publishing, Oxford, 2012, 217–346.
57. PEUKERT, Alexander: *Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law = Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization*, szerk. Gunther HANDL, Joachim ZEKOLL, Peer ZUMBANSEN, *Queen Mary Studies in International Law*, Brill Academic Publishing, Leiden, Boston, 2012, 189–228.
58. Richard PLENDER, Michael WILDERSPIN: *The European Private International Law of Obligations. Third Edition*, Thomson Reuters (Legal) Limited, London, 2009.
59. Ana RAMALHO: *The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking. A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization*, Springer International Publishing, Svájc, 2016.
60. Sam RICKETSON, Jane C. GINSBURG: *International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Second Edition*, Oxford University Press, New York, 2006.
61. Haimo SCHACK: *The Law Applicable to Unregistered IP Rights After Rome II*, *Ritsumeikan Law Review*, 2009/26, 129–144.
62. Dragos-Alexandru SITARU: *Drept internațional privat*, C.H. Beck, Bukarest, 2013.
63. Irini STAMATOUDI: *The role of Internet Service Providers in Copyright infringements on the internet under EU law = Research Handbook on Cross-border Enforcement of Intellectual Property*, szerk. Paul TORREMANS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014, 789–818.
64. Symeon C. SYMEONIDES: *Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity*, *The American Journal of Comparative Law*, 2008/1 (56), 173–222.
65. SZULMANNÉ Dr. BINET Mariann: *A hagyományos tudás és oltalma – hadüzenet a biokalkodásnak*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2005/5 (110). Letölthető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200510/01-szulman.html> (letöltés ideje: 2021. 07. 26.)
66. Eugen ULMER: *Intellectual Property Rights and the Conflict of Laws*, Springer, Hollandia, 1978.
67. Mireille Marie Madeleine VAN EECHOU: *Choice of Law in Copyright and Related Rights*, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/970.pdf> (letöltés ideje: 2020. 03. 09.)
68. Dick VAN ENGELN: *Rome II and intellectual property rights: Choice of law brought to a standstill*, *Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR)* 2008/4, 440–448.